

Relationel Kunstintervention - i Bechgaardsgade

Af Maria Eichhorn & Peter Andreas Heiberg

Vejleder: Carsten Schjøtt Philipsen

Kandidatmodul Forårssemester 2011

Roskilde Universitet

Plan, By og Proces

Titel:

Relationel Kunstintervention - i Bechgaardsgade

Forfattere:

Maria Eichhorn

Peter Andreas Heiberg

Vejleder:

Carsten Schjøtt Philipsen

Gruppenummer:

ME: S1123971973

PAH: S1124111299

Roskilde Universitet

Plan, By og Proces

Kandidatmodul

Forårssemester 2011

Institut:

ENSPAC - Institut for Miljø, Samfund og Rumlig

Forandring Bygning Hus: 10.1, RUC

Postboks 260, 4000 Roskilde.

Tel: 4674 2100

Abstract:

This project deals with how art through interventions in urban space can play an active role in involving citizens in public participatory processes. Our analysis is based on a specific intervention in Bechgaardsgade on Østerbro in Copenhagen, which seeks to utilize the social network of the residents of Bechgaardsgade and facilitate good neighbourly connections.

Our problem formulation is as follows:

Can art interventions contribute to, enhance or reinforce social relations in Bechgaardsgade and can you benefit from relational art regarding public participatory processes?

Our investigation is based on an empirical approach and is an analysis of the social support/backgrounds of the residents in Bechgaardsgade. The project is an experiment in strengthening or enhancing social relations between neighbours. In capturing the relational art as a method, we have been inspired by the Czech artist Katarina Seda, who has used this method in her artistic practice to generate social coherence among people.

We are therefore interested in examining and understanding how relational art interventions can be used in the urban planning field and how such interventions may influence perspectives on city life. We therefore seek to relate such interventions to planning practice by discussing observations made at the intervention in Bechgaardsgade and relating such observations towards the theories about art and interventions in urban space.

We conclude that such interventions made may be beneficial in urban space, using relational art perspective, despite the fact that our intervention didn't go as anticipated and therefore only indicates tendencies regarding social relations in Bechgaardsgade. In that frame of reference, such interventions could be used in urban planning as a tool for enhancing and facilitating public participatory processes.

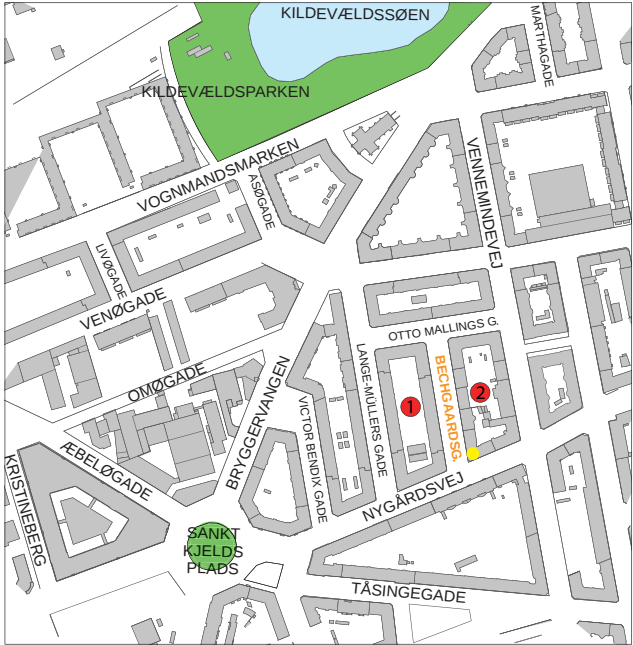
Fold siden om!

På bagsiden finder du et kort, hvor du kan orientere dig mens du læser rapporten.

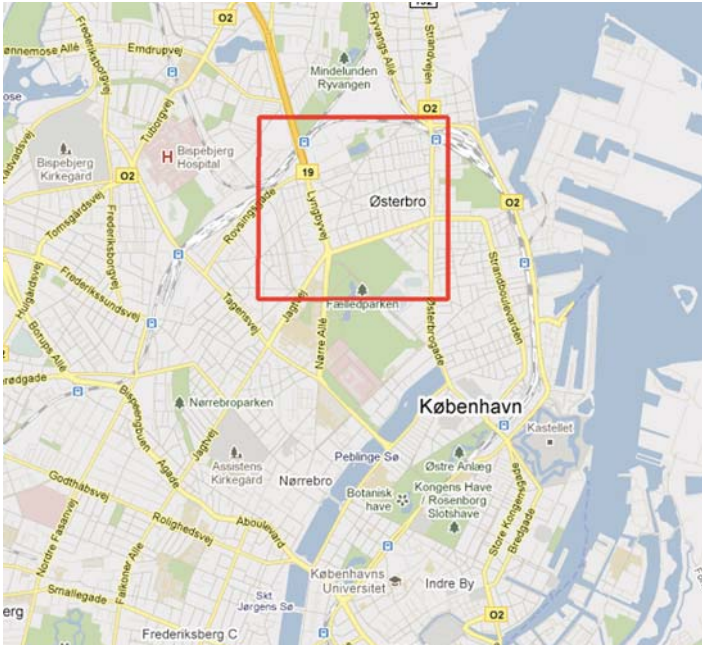
(Københavns Kommune 2009)

Bechgaardsgade området. Skt Kjelds Nord. Skt Kjelds Syd.

(Københavns Kommune 2009)

- 1 Indbyggende gårdrum
- 2 Gårdrummet med garager
- Dansk-Cubansk Forening

Ovesigtskort (Google Maps)

Indholdsfortegnelse

1 Indledning.....	2
1.1 Kvarterløft i Sankt Kjeldskvarteret.....	2
1.2 Problemfelt.....	3
1.3 Problemformulering.....	6
1.4 Fra problemformulering til projektdesign.....	7
2 Metode.....	9
2.1 Relationel kunstintervention.....	10
2.2 Gaden.....	11
2.3 Empiri indsamling.....	12
2.4 En Refleksiv proces.....	14
2.5 Metoden.....	15
2.6 Det Praktiske.....	16
2.7 Overraskelsen.....	19
2.8 Sammenfatning.....	20
2.9 Valg af teori	22
2.10 Interviewguide.....	23
3 Kunstinterventionen i Bechgaardsgade.....	24
3.1 Interview personer og interview resumé.....	27
3.2 Opsamling.....	34
3.3 Brug af empiri i evalueringen.....	35
4 Evaluering af kunstinterventionen.....	35
4.1 Et andet resultat.....	35
4.2 Naboskabet.....	36
4.3 Social forankring.....	37
4.4 Vinduesudstillingen.....	38
4.5 Opsummering af interventionen	39
5 Kunstinterventioner i planlægningen - en diskussion.....	41
5.1 En forståelse af byen	41
5.2 Kunstinterventioner en generel diskussion.....	44
5.3 Interventioner i byen.....	44
5.4 Kunstens potentiale.....	46
5.5 Naboskab i den moderne by.....	49
6 Konklusion.....	52
7 Perspektivering.....	55
8 Litteraturliste.....	57
8.1 Bøger og artikler.....	57
8.2 Internet.....	58
8.3 Rapporter.....	58

1 Indledning

1.1 Kvarterløft i Sankt Kjeldskvarteret

På det yderste af Østerbro, lige inden Sjælland ender i havet og et nyt land opstår på den modsatte side af Øresund, ligger en bydel delt i to af Lyngbyvejen. En bydel, der er opkaldt efter en af de få danske katolske helgener, Sankt Kjeld, der huser det katolske Niels Steensens Gymnasium, Sankt Augustins Kirke og tidligere et katolsk nonnekloster. Men tro ikke, at her er fromt og helligt - snarere tværtimod! Igennem tiderne har gaderne duftet af lakrids og chokolade fra Galle & Jessen og savsmuld og smøreolie fra de mange små håndværksvirksomheder, der lå i baggårdene. Cigaretrøg og duften af øl fra områdets mange brune værtshuse sneg sig på varme sommerdage ud igennem de åbne døre - eller sniger sig ud, for værtshusene er her stadig. De er det sidste levn fra industrikvarterets omformatering. I dag er alt andet væk. Det eneste, der suser i gaderne er blæsten og de mange biler, der har overtaget bydelen. De mennesker vi har talt med i området beretter om en soveby med provinsstemning, en følelse af at være uden for byen i en by med livløse gader, men sådan har det vel altid været eller har det? Der skal i hvert fald ske noget, for området lider og har store problemer med utryghed, kriminalitet og utilpassede unge (Københavns Kommune, 2009:8). Derfor er Skt. Kjelds Kvarteret det næste område der står for skud i Københavns Kommunes plan for områdefornyelsesprojekter. De er i gang derude og det vil de være helt frem til 2016. Deres fokusområde i kvarterløftet er bevægelse og sundhed, og de vil prøve at tænke byrum og sundhed sammen som en helhed og skabe motivation til bevægelse i kraft af de omdefinerede byrum (Københavns Kommune, 2009:1).

Man kan spørge sig selv, hvorfor beskæftige sig med et område, hvor kommunen allerede er i gang? Hvad driver os i den retning? For os var det vigtigt, at vi havde muligheden for at arbejde med et produkt, der kan anvendes af virkelighedens planlæggere og samtidig fik mulighed for at være med til de første spæde skud i en områdefornyelsesproces. Men det vigtigste af alt, var vores interesse for at afprøve en ny metode inde for medborgerinddragelse, som udspringer af en retning i samtidskunsten, der går under betegnelsen relationel kunst. Her er værket det produkt eller øjeblik, der opstår i mødet mellem beskuer og kunstneren og spørgsmålet er så, om vi kan overføre den relationelle kunst praksisser og potentialer til en planlæggers virkelighed. I hvert fald er projektet et eksperiment i naboskab, en måde at skabe øget bevidsthed om hvem medborgerne er. Vores mål er, at skabe social forankring og forstærke sociale relationer i gaden mellem naboer og genboer og håbe at nå de mennesker, der ellers aldrig ville deltage ved 'almindelige' borgerdeltagelsesprocesser.

Her går vi så - vores lille projektgruppe - og bliver blæst igennem, en lun forårsaften i april, i gaderne i Skt. Kjelds kvarteret. Vi prøver at finde det helt rigtige sted til vores eksperiment, vi søger en gade hvor bygningerne ligger tæt overfor hinanden, hvor der ikke er for meget trafik og hvor man kan kigge ind ad vinduerne. Kan man tillade sig det? Er det ikke kun forbeholdt folk i provinsen at gå og glo ind ad hinandens vinduer? Ikke desto mindre er det dét, vi vil, lokke beboerne i gaderne i Skt. Kjelds til at gøre. Vores inspiration er den tjekkiske kunstner Katerina Seda, som igennem sin kunstneriske praksis genererer mennesker til at indgå i sociale sammenhænge. I 2001 får hun den tjekkiske by Lisen til at deltage i en lignende vinduesudstilling. Projektet skal ses som et 'politisk øjeblik' (Wolin,1996:43), hvor nye og anderledes stemmer tillades at komme til orde i samtalen med hinanden om gaden og udstillingen. Ved at afholde en fernisering, hvor gadens beboere opfordres til at udstille og beskue hinandens vinduer, skabes et øjeblik hvor folk mødes og taler om dem selv, gaden og forhåbentlig deres rolle i bydelen. Og bliver bevidste om, at der er et fællesskab forbundet med at bo i samme gade (Maffesoli,1996:40).

Her står vi så på Bechgaardsgade, en gade fuld af parkerede biler og manglende liv, men en perfekt gade til vores eksperiment. Tæt, livløs og med frit udsyn til bygningernes vinduer fra gadeplan. Derfor er det lige præcis den gade, der er den udvalgte til vores casestudie: En analyse af byboers sociale forankring og et eksperiment i at forstærke sociale relationer i gaden mellem naboer og genboer.

1.2 Problemfelt

Globaliseringens indtog har skabt nye udfordringer og betingelser for byens udvikling og ændret vores forståelse af samfundet. I bylitteraturen knyttes byens økonomiske udviklingsgrundlag sammen med samfundets overgang til det postindustrielle, videns - og servicebaserede (Sehested, 2003:12). Byer er ikke statiske og vil altid udvikle sig efter økonomiske rationaler. Harvey har formuleret det således, at industribyerne afløses af servicebyer, der skal være en drivkraft i overgangen til den nye økonomi og samfundsorden: *"byer opfattes som en udviklingsdynamo for samfundsudviklingen"* (Sehested, 2003:9).

Dette har også haft betydning for hele planlægningsfeltet, der igennem de sidste 15-20 år har gennemgået interessante formateringer både teoretisk og praktisk (Ibid.). Der er opstået en øget opmærksomhed på, at den fysiske planlægning i sig selv ikke længere er nok til at skabe en levende by med stærk identitet. Planlægningen har skiftet karakter fra, at være reguleret og centralt styret til,

at være en decentral og procesorienteret netværksstyring (Lilliendahl, 2007:11). Det er skiftet, der beskriver overgangen fra government til governance (Sehested, 2003:9ff).

En milepæl i den bypolitiske udvikling, er da den socialdemokratisk ledede regering i 1998 opretter et By- og Boligministerium. Ministeriet udvikler en handlingsplan hvor man ønsker at kombinere vækst – og velfærdspolitikken med henblik på at skabe gode betingelser for erhvervslivet, og styrke de enkelte byer i den globale, nationale og regionale konkurrence, ved at sikre dem som fortsatte centre for vækst og udvikling. Ligeledes er ønsket, at de belastede byområder styrkes og at fokus rettes mod at skabe en mere sammenhængende byudvikling. Den økonomiske vækststrategi er den erhvervsmæssige konsekvens af den globale udvikling og er primært topstyret, lukket og elitær. Velfærdsstrategien er en slags social brandslukker, der udøver demokratiske og åbne processer med mange aktører involveret (Sehested, 2003:19). I praksis er dette møde svært, på den ene side er man vækstorienteret på den anden velfærdsorienteret og dette forgrener sig til to spor indenfor bypolitikken, som repræsenterer to meget forskellige retninger (Sehested, 2003:18ff).

Bykonkurrencen har fået bypolitikken på den politiske dagsorden i København som i resten af landet. Der skal føres en aktiv og konstruktiv politisk indsats, hvis hovedstaden skal udvikle sig som den har gjort siden 1990'erne og kunne manifestere sig i den fremtidige bykonkurrence. Byens mange ressourcer, både de menneskelige, byrummene og erhvervslivet, skal igangsættes, hvis udviklingsprocesserne skal videreføres og udvikles. Det har primært handlet om, at skabe gode levevilkår for byens borgere igennem byfornyelse og sociale opgaver på velfærdsområdet. Nu handler det mere om at fremme erhvervsudviklingen, igennem eksempelvis skattelettelser, ny infrastruktur, men også ved nybyggede attraktive boliger og kulturinstitutioner (Sehested, 2003:13).

Som det eksempelvis ses ved den Københavnske havnefront og Ørestaden.

København er under pres for at følge med udbuddet af moderne lejligheder, oplevelser og frirum i byen etc. Dette ses i bydele som Vesterbro og Nørrebro. Begge kvarterer har gennemgået en byfornyelse siden 1990'erne. De to traditionelle arbejderkvarterer har fået en ansigtsløftning i æstetisk henseende og der er foregået en voldsom gentrificeringsproces, som har medført en drastisk ændring i de demografiske forhold. Ressourcestærke befolkningsgrupper flytter til og dominerer bybilledet, og mindre ressourcestærke grupper levnes ikke megen plads, hverken økonomisk, kulturelt eller socialt, i byens rum. Dele af denne standardisering italesættes af forfatterne Søren Ulrik Thomsen og Jokum Rohde, der mener, at det ramponerede, vildtvoksende og mangfoldige hverdags-København er ved at forsvinde. De har portrætteret deres elskede brogede, individuelle, folkelige og atmosfærefyldte København, med glemte baggårde, små fine hatteforretninger, listige værtshuse og vascomater i København Con Amore (Rohde & Thomsen,

2006).

I bølgerne af områdeløft, der de seneste årtier har skyllet sig ind over København, er det så Skt. Kjelds kvarteret på Østerbro, der er næste skud på stammen. Som nævnt tidligere, fokuserer man i tidens planlægning på bylivet som generator for at byerne udvikler sig og skaber vækst. Livet i gaderne forbindes også i udkastet til områdefornyelsen for Skt. Kjelds som en nødvendighed for at skabe vækst i bydelen. I kvarteret pågår fra Københavns kommunes side en større områdefornyelse, hvor et af opmærksomhedsområderne er, at det manglende byliv er medvirkende til at området opleves utrygt (Københavns Kommune, 2010,12). Fra kommunens planlæggere, som har med området at gøre, er der ydret begejstring for vores ide om at skabe øget naboskab/genboskab eller øge opmærksomheden på dette. Denne naboskabslogik er herskende hos planlæggerstaben i Københavns Kommune og begreber som 'street watchers' og 'eyes on the street' har siden 1960'erne været faste begreber i byplansproget og et væsentligt redskab, når man arbejder med kvarterløft og udsatte områder. Livet i gaden, det gode naboskab og de bløde signaler fra beboernes vinduer er med til at skabe et trygt miljø, som virker opmuntrende på den sociale interaktion beboerne imellem (Gehl, 2010:107).

Ved samtlige områdeløft i København er en del af ejendommene blevet udstyret med altaner. Samtidig har Københavns Kommune oplevet et sandt boom af altanansøgninger, dels som en trend der har ramt Københavnerne, der har fået smag for udelivet, samtidig med at det også er effekten af kvarterløftene (Internet Bøggild 2011).

Set i lyset af disse perspektiver stilles planlæggerrollen overfor helt nye udfordringer, og har inden for en relativ kort periode skulle forholde sig til nye strategiske overvejelser, strukturer og fokusområder. Hvor det før handlede om at lave store visionære planer og reformer for byen og samfundet som helhed, for derefter at styre og regulere ud fra dem, handler det i dag om at realisere projekter hvor de nye aktører og netværk indgår i udviklingen (Sehested, 2003:169).

Der stilles ikke længere kun krav til planlæggerens rolle, men også i høj grad til borgerne, som ligestilles med aktørerne, netværksorganisationerne og politikerne. Der er en forventning om, at borgerne interesserer sig for deres nærmiljø og stiller spørgsmålstejn ved ekspertudsagn.

Planlæggeren forventer ikke, at politikerne og borgerne tager deres ord for gode varer, hvorfor det også i høj grad handler om som planlægger at have gode kommunikative evner (Sehested, 2003:177). Bliver borgerne nu også hørt? Selvom det er lovpligtigt at inddrage borgerne i byfornyelsesprocesser, er det i de færreste tilfælde, at det bliver andet end et flygtigt møde og når processen løber af stablen er borgerne for længst glemt.

Vores indtog i Bechgaardsgade bliver ikke et spørgsmål om, at mobilisere beboerne for, at de skal være for eller imod eller komme med input til en byfornyelsessag etc. Vores intention er snarere, at

beboerne møder op fordi de har lyst til at vise eller se hvad andre udstiller i deres vinduer. Det bliver en dag hvor folk mødes og taler om dem selv, gaden og forhåbentlig deres rolle i bydelen. Og i kraft af dette blive bevidste om, at der er et fællesskab forbundet med at bo i samme gade og en bevidsthed om hvem naboer og genboer er. I udkastet til områdefornyelsen for Sankt Kjelds Kvarteret, er en af konklusionerne, at de forskellige livsformer ikke kender meget til hinandens hverdagsliv og et af hovedfokusområderne er derfor, hvordan samarbejde og sameksistens skabes på tværs af forskellige livsformer (Københavns Kommune, 2010:12-14). Således er succeskriteriet at skabe øget kendskab til naboskabet i gaden. Hvad kan denne metode bidrage med i forhold til borgerindragelsesprocesser? Kan man, ved at bruge borgernes egne hjem som ramme for en udstilling, være med til at skabe bevidsthed om, at byen også skabes af borgerne og, at der ikke ville være en by, hvis gaderummene ikke blev brugt og befolket. Herigennem skabes en forståelse for, at man som borger har en stemme i forhold til hvordan byen bruges og forandres og dermed gøre metoden anvendelig i planlægningen, som en metode til at inddrage og mobilisere borgerne i forandringsprocesser, så de bliver engagerede i indretningen og udformningen af deres nærmiljø og kvarterets offentlige rum (Københavns Kommune, 2010:24, 34). På fod med naboskab er det ligeledes en trend at intervenere og forsøge at skabe liv på ellers øde og utrygge steder, og Københavns kommune har flere gange forsøgt at anvende metoden eksempelvis i Ørestaden, hvor ingen ville benytte de mørke cykelkælder ved Kay Fiskers Plads. Den forvandles på særligt udvalgte aftener til dansekælder (Internet Abildgaard 2011) og der foregår ligeledes kulturelle arrangementer.

Det kan diskuteres, om interventionen har nogen egentlig effekt, om byens borgere føler sig mere trygge de aftener cykelkælderen bare er cykelkælder. Om vores intervention på Bechgaardsgade vil ændre beboernes opfattelse af gaden må tiden vise.

Vores projekt indskrives sig i en diskussion i planlæggerfeltet om, hvordan man kan planlægge efter det liv, der de facto leves på stedet, hvor man tilgodeser de mennesker der bruger stedet i planlægningen.

1.3 Problemformulering

Hvilket leder os frem til følgende problemformulering:

Kan kunstintervention medvirke til at forstærke sociale relationer i Bechgaardsgade og kan man med fordel drage nytte den relationelle kunst i forbindelse med medborgerinddragelse?

1.4 Fra problemformulering til projektdesign.

Dette kapitel skal give et overblik over projektrapportens kapitler og en forklaring af sammenhængen mellem problemformulering og opbygningen af opgaven.

Vores problemformulering er som nævnt ovenfor:

Kan kunstintervention medvirke til at forstærke sociale relationer i Bechgaardsgade og kan man med fordel drage nytte af den relationelle kunst i forbindelse med medborgerinddragelse?

Den kan deles op i to:

- 1) Om kunstintervention kan medvirke til at forstærke sociale relationer i et givent område – i dette tilfælde Bechgaardsgade – og dermed være med til at øge eller forstærke den sociale kapital i området.
- 2) Om man med fordel kan drage nytte af den relationelle kunsts metoder i forbindelse med medborgerinddragelse.

Vi vil ved gennemførelsen og i beskrivelsen af kunstinterventionen samt evaluering af denne forholde diskussionen til pkt. 1. Dette vil ske i kapitel 3 og 4.

Pkt. 2 vil blive behandlet i vores egentlige analyseafsnit hvor vi sætter empirien overfor teorien om interventioner og kunst og åbner op for en generel diskussion af kunstintervention som brugbar praksis indenfor planlæggerfeltet. Dette vil være i kapitel 5.

Målet med interventionen er at tilegne os viden i forhold til at få indsigt i hvilken social kapital, der er i Bechgaardsgade. Gennem interview og observationer, der indfanger handlinger og interaktioner.

Kapitel	Afsnit	Indhold
2 Metode	Relationel kunstintervention Hvad dækker begrebet over? Hvorfor finder vi den relevant?	Betragtninger: Mellemmenneskelige relationer Katarina Seda Dialog - sociale processer Premobilisering
	Gaden Hvad er Bechgaardsgade? Hvorfor denne gade?	Gadens fysiske udtryk og boligmasse. Begrundelse for valg af gaden: Vinduer Skala forhold
	Empiri-indsamling Hvilke metoder har vi anvendt Hvorfor netop disse? Hvem har vi talt med?	Værktøjer: Induktiv explorativ tilgang. Relationelle metode. Kvalitative semistrukturerede interview. Interviewpersoner: Borgere - Ekspertudsagn.
	En reflektiv proces Hvilken proces har vi været igennem op til selve interventionen? Hvad har det medført i forhold til læring og projektrapporten?	Tilgang til byplanlægning: Borgerinddragelse Bymæssige betragtninger i forhold til relatione metode. Invitationen: Plakat, flyer, PR. Hændelser til eftertanke.

Valg af teori

Hvilke teoretikere anvender vi?
Hvorfor er de valgt?

Redegørelse for hvilke teoretikere vi anvender i kapitel 4 - "Evaluering af kunstinterventionen" hvor vi ønsker en generel diskussion af anvendeligheden af kunstintervention som praksis eller fænomen.

Interviewguide

Spørgsmålene anvendt i interview og ved interventionen.

3 Kunstinterventionen

(Første del af problemformuleringen)

Kunstinterventionen

Hvad skete der på selve afholdelsesdagen og hvilke overvejelser gjorde vi os?
Hvilke interviews og observationer fik vi med os?

Tilgang til feltet:

Placering, Påklædning
Observationer:
Stemning, Vejr
Aktiviteter
Deltagere
Interviews

4 Evalueringen af kunstinterventionen

(Første del af problemformuleringen)

Evaluering af kunstinterventionen

Hvilket udbytte fik vi af interventionen?
Hvorfor blev resultatet som det blev?

Evaluering af feltet:

Vurdering af interviews og observationer.
Hvordan påvirkede vi området?
Realiteter i forhold til den refleksive proces.
Interaktionen i forhold til ressourcer.

5 Kunstinterventioner i planlægningen

(anden del af problemformuleringen)

Diskussion med teoretiske bidrag og referencer:

Hvilken effekt tillægger de valgte teoretikere interventioner af den slags?
Hvorfor skal byens rum være sted for interaktion?

Diskussion af feltet som planlægningsspraksis:

Andre interventioner i forhold til emperien.
Mulige virkninger set i forhold til andre typer af interventioner.

6 Konklusion

Konklusionen med et samlet svar på vores problemformulering

7 Perspektivering

I det følgende kapitel vil vi beskrive vores metodiske overvejelser i forhold til problemstillingerne, der er opridset i dette kapitel. Samt hvilken refleksiv proces projektforløbet har ført os igennem og vores valg af teori.

2 Metode

I dette metodekapitel vil vi forklare, hvilke tanker vi har gjort os i forbindelse med valg af tilgang til vores problemstilling, men også hvilken reflektiv proces vi har været igennem helt op til afleveringen af projektet. Som nævnt er vores problemstilling tosidet: *1) om kunstintervention kan medvirke til at forstærke sociale relationer i et givent område – i dette tilfælde Bechgaardsgade – og dermed være med til at øge eller forstærke den sociale kapital i området. 2) Om man med fordel kan drage nytte af den relationelle kunsts metoder i forbindelse med medborgerinddragelse.*

I arbejdet med projektrapporten, har vi foretaget en række valg i forhold til, at vi skulle afholde en kunstintervention og dermed også til de midler vi anvender, i og med at disse udgør fundamentet i projektdesignet. Valgene vi har foretaget i forhold til kunstinterventionen, er truffet ud fra metodiske, empiriske og teoretiske overvejelser. I denne proces har vi betragtet forskellige tilgange til vores genstandsfelt, og vi har opnået en indsigt i, hvordan relevante problemstillinger kan afdækkes og eventuelt belyses.

Valget af metode er truffet ud fra nogle overvejelser, der ikke blot skal fungere i en rapport, men også må have en praktisk gyldighed i en planlægningspraksis, idet vi opererer i spændingsfeltet mellem dels at agere planlæggere i felten dels at være studerende, som er underlagt akademiske krav. Ud fra disse betragtninger har vi valgt et teorigrundlag, der beskriver og diskutere den relationelle kunsts metoder, muligheder og problematikker.

Desuden skal dette kapitel tjene at give læseren et overblik over projektrapportens forskellige elementer: De metodiske og teoretiske overvejelser, og den praktiske proces og de overvejelser der er fulgt med i afholdelsen af udstillingen i Bechgaardsgade, idet vi finder det vigtigt at belyse disse delelementer for at sikre forståelsen af projektrapporten. Kapitlet indeholder som vist i projektdesignet: Beskrivelse af relationel kunstintervention, gaden, empiriindsamling, processen, interview guide og valg af teori.

Vi vil indledningsvis derfor præsentere den relationelle metode, der er empiriske grundlag for projektrapporten og efterfølgende Bechgaardsgade for at indføre læseren i den kontekst vi arbejder i og for at redegøre for vores valg af gaden som genstandsfelt for vores nedslag (se venligst kort i forsiden til projektet).

2.1 Relationel kunstintervention

Den relationelle kunstintervention, vi har valgt som metode til at udfolde vores problemformulering, tager afsæt i den tjekkiske kunster Katerina Sedas kunstprojekter. I 1990'erne beskrev kunstkritikeren og kuratoren Nicolas Bourriaud samtidskunstens bevægelse mod hvad han kaldte en relationel æstetik. Det er en kunstpraksis der kendetegnes ved at etablere mellem menneskelige relationer snarere end at beskæftige sig med repræsentationer. Den gør sig til et "sted" for dannelsen af en specifik socialitet og et rum for sociale eksperimenter (Internet Wikipedia 2011)

Katarina Sedas metode sætter interaktionen mellem mennesker i spil, ved at invitere folk til at udstille det, de har lyst til fra deres hjem og vise det frem i deres vinduer mod gaden. De udstillede værker opleves fra gaden, indrammet af vinduesrammen, og ved en fernisering hvor udstillerne - 'kunstnerne' - møder hinanden og taler om, og oplever hinandens værker. Udstillingen lægger op til dialog og interesse for hinandens hjem (Seda 2007). De udstillede værker fotograferes sammen med den respektive kunstner og i Katerina Seda kunstprojekter bliver disse fotografier til et katalog som er en del af hendes samlede værk.

Det relevante ved ferniseringen er, at den åbner op for en dialog blandt de deltagende borgere, som ikke nødvendigvis kun har en relation værkerne, og dermed er der skabt en relation og en dialog mellem deltagerne som kan danne grobund for sociale processer, hvilket vi mener ville kunne belyse, om metoden ville kunne anvendes fremadrettet i byplanlægningsprocesser. Dels om metoden ville kunne skabe eller forstærke sociale relationer i gaden, dels i forhold til om metoden vil kunne premobilisere borgerne til reelle fysiske forandringer, i dette tilfælde en områdefornyelsesproces. Altså en metode til premobilisering og bevidstgørelse hos borgerne om, at de udgør en samlet gruppe, der har en reel stemme i byens forandringsprocesser. Udstillingen tilbyder nogle fysiske og mentale indgange, hvor borgerne eller de besøgende i Bechgaardsgade får mulighed for at konstruere og udfolde udstillingens muligheder. Det vil sige, at de skaber 'deres' udstilling, som i vores tilfælde er selve interaktionen, det sociale spil, borgerne i mellem – naboer som genboer og deres vinduesudstilling (Bodin& Lassenius 2006:84).

Et andet aspekt der gør metoden relevant, er den betragtning, at borgerindragelsesprocesser er komplekse i den forstand, at arbejder man med borgerinddragelse viser erfaringen, at de borgere som møder op til høring eller workshop, enten er dem som er modstandere af et givent projekt eller dem, der ikke ønsker forandring. Endvidere er fremmødet som regel relativt lavt.

Metoden er derfor en mulighed for at løse op for denne kompleksitet ved at se, om den kunne

anvendes som led i en borgerinddragelsesproces, der kunne støtte eller bidrage med mere end de formelle høringer, styrergruppesammensætninger eller workshops.

2.2 Gaden

Bechgaardsgade ligger placeret den sydligste del af Sankt Kjelds Kvarter Nord, den udspænder sig mellem den trafikerede Nygårdsvej, der er hovedfærdselsåre i området og som fører op til Sankt Kjelds Plads, og den lille Otto Mallingsgade, der ligger ortogonalt på Bechgaardsgade (se kort). Bechgaardsgade består af husnumrene 1 – 15 og er deraf en meget kort gade. Gadens vestlige side udgøres af et ensartet nyklassicistiske etagehus som er en samlet andelsforening. Den østlige side udgøres af 3 ejendomme fra samme periode og en ejendom, som er opført i den funktionelle tradition, de 3 af dem er andelsforeninger, mens den sidste er udlejningsejendom (Dansk Bygningsarv, 2009). Gaden er præget af mange parkerede biler og der er kun træer ved indkørslen til gaden, fra Nygårdsvej. Den fremstår meget ren og velordnet og der er ingen steder, hvor man har adgang eller indkig til gårdrummene.

Figur 1 - Bechgaardsgade set fra syd (Google Maps)

Valget af Bechgaardsgade som nedslagsområde følger af, at der i gaden findes relativt store vinduer som i stueetagen hænger tilpas lavt til, at man kan kigge ind, når man passere forbi. Det vil altså

være muligt at få en udveksling mellem gaden og lejligheden gennem vinduet fordi 'framingen' tillader det, hvis der ønskes etableret en forbindelse. Derudover er afstanden mellem bygningerne ikke større end, at man kan betragte genboen fra sit eget vindue, hvilket også gør en interaktion mulig på tværs af gaden. I forhold til selve kunstintervention er vinduerne af en størrelse, der gør, at det er muligt at udstille uden, at der er en masse sprosser, der forstyrrer det enkelte værk. Samtidigt vil dem som udstiller højere oppe end stuen også nemmere kunne ses fra gaden, når vinduer er store.

Desuden har det også været et parameter, at gaden kan overskues i en udstillingssammenhæng af to personer således, at vi ikke ville miste grebet om situationen. Samt at den ikke er generet af gennemkørende trafik, hvilket ville kræve en langt større operation i forhold til afspærringer og tilladelser.

2.3 Empiri indsamling

Vores brug af Katarina Seda's relationelle metode vil langt hen ad vejen være af induktiv explorativ karakter. Vi valgte på dagen for udstillingen at stille åbne kvalitative spørgsmål ud fra en semistruktureret interviewguide (beskrives sidst i kapitlet), hvor vi søger at afdække hvilken social kapital, der er tilstede og om borgerne var bevidste om, at der var en områdefornyelse under opstart. Men også om denne mobilisering af sociale kapital kunne være brugbar til reelle forandringsprocesser. Vi har benyttet metoder fra Søren Kristiansen og Hanne Kathrine Krogstrups *Det etnografiske interview* (1999), hvor vi dels har talt uformelt med aktørerne, for derefter at skabe en interviewlignende situation med nogle generelle spørgsmål. Hvor vi som interviewer havde mulighed for at dykke ned i interessante udsagn og betragtninger, uden at have et klart manuskript at holde sig til (Kristiansen og Krogstrup 1999:155).

De åbne kvalitative spørgsmål blev foretaget ved en åben dialog i gaden (istedet for igennem en konstrueret interviewsituation med fastsatte roller). Derigennem mener vi at kunne give et mere retvisende billede af gadens sociale liv end i en situation hvor respondenter i højere grad bliver opmærksom på sin rolle. Vi er dog opmærksomme på, at en gensidige påvirkning mellem felt og forsker finder sted. (Kristiansen og Krogstrup 1999:91)

Den relationelle metode giver desuden mulighed for, at fokus ligger på udstillingen, hvilket dels vil kunne tiltrække et andet segment, og dels skabe en 'walk and talk' eller 'flash mob' situation og ikke en kunstigt skabt interviewsituation, hvor respondenter har tid til at forberede sig og reflektere over områdefornyelsen og dimensionerne i projektet, og dermed sin rolle. Vi mener på denne måde at få mere ærlige og umiddelbare svar og dermed bedre at kunne indfange det som den tyske sociolog

George Simmel beskriver som - ”*banale handlinger og interaktioner, som vedligeholder den sociale organisation eller struktur*” (Simmel i Kristiansen og Krogstrup 1999:32). Ved denne tilgang mener vi bedre at kunne opnå forskellige perspektiver på vores problemstilling.

Udover empiriindsamling på dagen for selve kunstinterventionen har vi også benyttet os af interview af mere formel karakter. Interviewpersonen var Poul Ejby Rasmussen, som er beboer i området op til Bechgaardsgade, hvor han har boet i 30 år. Vi har ligeledes stillet Poul Ejby Rasmussen spørgsmål ud fra interviewguiden, der blev brugt ved kunstinterventionen. Interviewet var derfor også et kvalitativt semistruktureret interview. Den semistrukturerede interviewform gav os i begge tilfælde mulighed for at spørge ind til de svar som vi fandt særligt interessante at få uddybet (Kvale 1997:129). Interviewformen gav os ligeledes mulighed for at holde tematisk fokus i interviewet, men også at give plads til spontane og uventede svar. Interviewet med Poul Ejby Rasmussen har ikke været anvendt i projektrapporten som bærende element, men som en åbning af Bechgaardsgade som case og problemstilling og som tillæg til de interviews vi fik gennem interventionen. Interviewet blev afholdt den 7. april 2011.

Desuden har vi benyttet os af ekspertudsagn for at få en dybere indsigt i de planlægningsmæssige aspekter af området. Eksperterne vi har benyttet os af er en kontakt på Roskilde universitet – Sarah Lehmann, der skriver speciale med udgangspunkt i Sankt Kjelds kvarteret. Og projektchef Mads Uldall, der er én af fem projektansvarlige på områdefornyelsen i Sankt Kjelds kvarteret. Han er ansat i Teknik- og Miljøforvaltningen i Københavns Kommune. Disse samtaler har ikke været strukturerede interviews, men har været samtaler om tilgange til feltet og problemstillinger forbundet med planlægningsfeltet.

Disse samtaler har medvirket til at åbne op for et andet niveau af viden om området og har givet vinkler på områdefornyelsen, vi ellers ikke ville have haft tilgang til.

2.4 En Refleksiv proces

Den britiske geograf Patsy Healey taler om vigtigheden af at kunne “grasping the unique situatedness” (Healey 2007:444), hvormed hun mener, at vi som planlæggere skal være i stand til at beskue de særlige praksisser i planlægningen som vi ikke kan læse os til igennem den formelle praksis af regler og procedurer (Ibid.). En måde at 'indfange' situationen er at komme ud i gaden hvor tingen sker og som hun udtrykker det:

”There is no substitute for becoming “street-wise” as a way of accessing experiential knowledge, or for recognising that any place has many different streets and spaces of encounter.” (Healey 2007:448).

De særlige praksisser – som kan være at få indsigt i, hvad der foregår blandt folk i gaden, og dermed blive “street-wise” var udgangspunktet for at vi begge ønskede at beskæftige os med medborgerinddragelse, og at det derfor skulle være en form, hvor vi mødte deltagerne/aktørerne i øjenhøjde. Det næste afsnit er en beskrivelse af de erfaringer og de refleksioner, vi gjorde os op til afholdelsen af kunstinterventionen. De er dermed også en beskrivelse af vores metodiske overvejelser og valg.

Vi havde en ide om, at vi ville afholde en eller anden form for borgerinddragelse, workshop eller intervention i et område, hvor der allerede var en proces i gang eller én under opstart.

I gruppedannelsesugen blev der via vores netværk på ENSPAC sendt en mail rundt angående eventuel mulighed for projektarbejde for Københavns Kommune i Sankt Kjelds kvarteret. Vi øjnede en mulighed for at skrive en `hands on` projektrapport og at vi kunne komme tæt på en byudviklingsproces. Vores første kontakt til Sankt Kjelds kvarteret var Sarah Lehmann og Poul Ejby Rasmussen, der som tidligere beskrevet er henholdsvis speciale studerende tilknyttet Sankt Kjelds Kvarterets områdefornyelse og beboer i området op til Bechgaardsgade.

I kraft af vores baggrund som planlæggere havde vi en forståelse af, at feltet vi opererede i, og de dynamikker, der vedrører den urbane udvikling, var komplekse og, at det derfor kræver en multidisciplinær tilgang for at opnå større indsigt i de processer der pågår.

Vi havde samtidigt også erkendt at vores metodevalg ikke nødvendigvis behøvede at omhandle en reel fysisk forandring, men lige så vel kunne dreje sig om en forandring afsat blandt beboere i et givent område.

En af disse discipliner er kunsten, der med sit virke overskrider den instrumentelle fornufts rationale

fordi den vedrører sanserne. Og som deraf, af visse teoretikere, fremhæves som værende i direkte relation til samfundsvidenskaberne, fordi kunsten åbner op for samfundsanalysen 'nedad' mod menneskers sanselige praktiske erfaringer, og på den måde ligeledes mod egensindighed, håb, modstand, al det der kan sammenfattes i begrebet om det utopiske (Nielsen & Negt i Nielsen 2010:24ff).

Valget faldt, som tidligere beskrevet i afsnittet, derfor på kunstneren Katarina Seda's relationelle metode, hvor det, som tiltalte os var, at der lå en masse bymæssige betragtninger, som kunne være interessante i områdefornyelsesprocessen. Betragtninger om rummet, subjektet og fællesskaber.

2.5 Metoden

Vores basis for viden om kvarteret, var på det tidspunkt samtaler med Sarah Lehmann, interviewet med - Poul Ejby Rasmussen samt udkastet til områdefornyelsen for Sankt Kjelds Kvarteret, som Sarah Lehmann ligeledes havde været med til at udarbejde, der blandt andet beskriver hverdagslivsoplevelser.

Det samlet, gav os et indtryk af et, for København, særegent provinsielt kvarter med stille gader. Dette indtryk blev forstærket da vi selv over flere omgange oplevede kvarteret, dels ved målrettet ture dertil, men også i kraft af at en af os (Peter) bruger området til gennemfart jævnligt, idet det er nabokvarter til hans bopæl.

Katarina Seda's metode blev derfor yderligere interessant som vores forståelser og viden om området åbnede sig op via udkastet til områdefornyelsen, der netop søger at skabe mere liv i kvarteret og altså mellem husene, men som også latent søger at gøre op med det provinsielle islæt bydelen har.

Den sociale udveksling og mødet mellem mennesker ser vi som del af drivkraften i byudvikling generelt, men også som fællesnævner i udkastet til områdefornyelse i Sankt Kjelds og Katarina Seda's relationelle metode. Valget af metoden blev derfor lagt fast.

Diskussioner af metoden og kvarteret bragte os derfor til at vores fokus rettede sig mod om kunst interventionen kunne forandre eller skabe sociale forankringer og om det egentlig kunne bruges til noget og hvad dette 'noget' var? Gennem diskussioner internt i gruppen og med Sarah Lehmann blev vi opmærksomme på, at folk i kvarteret måske ikke ønskede naboskab eller, at der allerede godt kunne være et naboskab og, at vi ved at intervenere ville skabe bevidsthed om et allerede velfungerende naboskab.

2.6 Det Praktiske

Mens ovenfor nævnte diskussioner og refleksioner pågik, arbejdede vi os henimod at det hele skulle afholdes søndag den 8. maj. Vi besluttede os for en søndag kl. 15.00 for at være sikre på, at der var flest muligt hjemme. Således at folk ikke var på arbejde eller ude og handle, hvis vi valgte lørdag istedet. En hverdag var derfor ikke en mulighed vi arbejdede med, idet at vi ud fra egne erfaringer ved at hvis man har familie og fuldtidsarbejde, vil ens aften være så sammenpresset at overskuddet til at deltage ikke er så stort. Søndag eftermiddag, hvor vi formodede at flest er hjemme, giver samtidigt mulighed for, at de som ellers havde bestemt sig for ikke at deltage, ville opdage, at der skete noget i gaden og derfor kom ned for at kigge og dermed blev deltagere, selvom de ikke udstillede.

Vi udarbejdede en invitation for at skabe kontakt til beboerne dels som plakat i A3, dels som 'flyer' i A5 der kunne lægges i beboernes postkasser.

Figur 2 - Invitation til beboerne.

Ved besøg i gaden havde vi observeret, at Dansk-Cubansk Forening har adresse på hjørnet af Bechgaardsgade og Nygåardsvej, og vi besluttede at kontakte dem med en forespørgsel om vi måtte bruge deres vinduer til at opsætte plakater i til at begynde med. Vi fik fat i Krista fra Dansk-Cubansk Forening som udtrykte begejstring for projektet, og gerne ville bakke op om det og hjælpe med kaffebrygning og andre praktikaliteter. Vi var opmærksomme på at det ikke skulle ende med at

få udtryk af, at det var Dansk-Cubansk Forening, som forestod kunst interventionen, og vi diskuterede derfor, hvor i gaden vi skulle placere os og hvilken fremtoning der ville være passende for ikke at skabe et uhensigtsmæssigt hierarki, når vi kom til selve dagen.

Vi aftalte derfor, at vi skulle indtage rummet i Bechgaardsgade på dagen for interventionen og vise, at vi ikke bare var to almindelig passerende gæster i gaden, der havde taget ophold. Vi valgte at bruge vores respektive cykler til at danne en base for ferniseringen og indtage gaderummet. Cyklerne skulle dels fungere som blikfang for interventionen, dels fungere som kaffe- og slikbord og rum for den dialog med borgene som vi søgte at sætte i spil. Vi var opmærksomme på, at ved at bruge disse rekvisitter ville vi kunne tillægge vores intervention en vis grad af 'Christianiaisering' eller autonom undergrunds islæt, men vi var med vores personlige fremtoning og ved at sætte plakater om interventionen og balloner på cyklerne overbevidste om vi ville opveje dette.

Figur 3 - Dansk-Cubansk Forening til højre i billedet. Med deres indgang og vindue vendt mod Bechgaardsgade

Vi havde derudover tænkt os at hænge plakater op i opgangene og uddele invitationer efterfølgende. Derudover sendte vi invitationen til Østerbro Avis som bragte en lille notits under kultur, med teksten fra invitationen reformuleret:

Figur 4 - Østerbro avis den 3. maj 2011

Det endte med at vi opsatte plakater den 25. april og vendte tilbage for at uddele 'flyers' den 1. maj. Plakaterne var planlagt til at blive opsat i opgangen på en fælles opslagstavle eller lignende, men da der ikke forefandt den slags, valgte vi - for ikke at støde nogen ved at tilegne os adgang til opgangen og så klistre deres vægge til med en invitation - at opsætte plakaten udvendigt på yderdøren.

Da vi skulle uddele 'flyers' valgte vi at ringe på og fortælle, at vi ville invitere folk i opgangen til at deltage i udstillingen og om vi derfor måtte komme ind og aflevere den i deres postkasser.

De fleste steder fik vi lov, mens at der var andre steder vi ikke kunne komme i kontakt med nogen og derfor ikke kom ind.

Invitationen – som plakat og flyer – tænkte vi som den mest stilfærdige måde at kontakte beboerne i gaden på i forhold til at intervenere i deres dagligdag på. (Modsat hvis vi havde henvendt os personligt) Beboerne ville selv kunne afgøre, om det var noget de ville deltage i, dels fordi vi havde skrevet 'invitation' dels fordi vi til at begynde med havde hængt den op på deres døre og de dermed

fik plads til at overveje om de ville deltage. For at fæste budskabet på plakaten yderligere, således at den ikke ville blive taget som en 'joke', valgte vi at følge op med en flyer i de postkasser vi kunne få adgang til.

2.7 Overraskelsen

En hændelse der overraskede os og rystede os en del var, at i begyndelsen af flyer-uddelingen ringede vi på i nummer 12 og først blev afvist af en ældre dame via dørtelefonen, der efter at vi havde præsenteret os (Peter) sagde, “nå dig Peter Heiberg! Vi ønsker ikke at deltage i den slags, I skal ikke bryde jer om at sætte plakater op på vores døre”

Jeg spurgte om hun talte for hele opgangen - hvilket hun svarede ja til og lagde røret på. Plakaten på de to hoveddøre, som syntes at udgøre en andelsforening, var bemærkelsesværdigt nok fjernet, hvilket indikerede at de nok ikke var påskønnet.

Idet hun lagde på, blev døren åbnet af en meget nydelig lille ældre mand i beige farvet kortærmet skjorte og lyse bukser, som dirrede af raseri. Han præsenterede sig og vi trykkede hænder, men hans navn fortabte sig på grund af den negative overraskelse det var at han udtrykte en utilnærmelig fjendtlighed. Han sagde, “jeg ville have sendt jer en mail, men nu kan jeg fortælle dig hvad jeg mener istedet.”

Han anfægtede, hvad vi bildte os ind når vi troede vi kunne tillade os at hænge den slags op på deres døre. Han mente, at vi skulle være gået til ham først, i kraft af at han var andelsformand eller vi skulle have gået igennem deres administrator. Han sagde, “Vi ønsker ikke den slags hér!” Jeg gjorde det klart, at vi ikke gjorde det for at genere ham og at det var led i en mulig byomdannelse for eventuelt at skabe mere liv. Men også at det kun var en invitation og at han ikke behøvede at deltage samt at det var noget vi havde 'clearet' med kommunen som bakkede op om det. Han fortsatte med et retorisk spørgsmål, “synes du selv at det fremgår tydeligt at jeres plakat?” Hvortil at jeg svarede, at vi ikke var kommunen og, at det ikke var dem som afholdt det og de derfor ikke stod på, men at de fandt det som en god idé. “jeg har aldrig hørt om det og jeg er ellers med i en af kommunens grupper omkring områdefornyelsen,” svarede han.

Jeg sagde, at jeg var ked at han opfattede det sådan, men at vi naturligvis nok skulle lade være med at hænge ting op på deres døre en anden gang. Afslutningsvis sagde han, “vi ønsker ikke jer og jeres tilstedeværelse hér, forstår du?”

Det var en rigtig dårlig oplevelse. Men samtidigt åbnede den også området op på en utilsigtet måde,

og gav os de første praktiske erfaringer, hvor vi fik rettet vores opmærksomhed mod, hvem som bor der, og hvilken fremgangsmåde og kommunikation, der er hensigtsmæssig. Og vi stillede os selv spørgsmålene;

- Havde hans udfald noget med os at gøre?
- Eller var hans reaktion et symptom på at visse beboere i gaden ikke ønskede forandringer, og at de var tilfredse med det stille tilbagetrukkede liv, der var i kvarteret.
- Var han på baggrund af hans deltagelse i en områdefornyelsesgruppe – én af dem som kun deltager for at obstruere nye tiltag?
- Var vores fremgangsmåde intimiderende?
- Var det hans utilfredshed med at Københavns Kommune kom og ville lave 'hans' kvarter om, der gik ud over os fordi vi blev repræsentant for den forandring?
- Var det et udtryk for afmagt i forhold til Københavns Kommunes plansystem?
- Var det en reel frygt for forandringer eller var det følelsen af være med i et eksperiment der affødte den kraftige reaktion?
- Eller er det i visse kulturer anmassende at hænge ting op på folks hoveddøre?

2.8 Sammenfatning

En måde at opfatte situationen på er, at vi blev repræsentant for enten kommunen eller selve forandringen, som han af en eller anden grund ikke bryder sig om. Det fremgår tydeligt af plakaten at der er en invitation og at det ikke kræver tilmelding. Han havde derfor ikke behøvet at foretage sig noget, hvis han ikke ønskede at deltage, men han så en mulighed for at lade sine frustrationer gå ud over nogen, frem for at lade være med at deltage.

En anden mulighed er at vi har båret os forkert ad, ved at bruge folks hoveddøre og dermed kan det opfattes som en provokation, hvis der er en regel om at der ikke må hænges noget op. Eller at vi intervenere i en form for forstadskultur, hvor det at hænge ting op på folks hoveddøre er overskridelse af en privat grænse.

Dørens beskaffenhed taget i betragtning, vil den ikke tage skade af at få hængt en plakat op. Der er derfor højst sandsynligt en forklaring, vi ikke har fået som er årsag til vreden.

Det kunne også hænge sammen med at vores tilgang reelt virkede anmassende og at, vi bar os forkert ad ved ikke at, henvende os til andelsforeningerne først – altså en mere 'top down' tilgang til feltet.

Samtidigt med at det slog os lidt ud, blev det også interessant i forhold til selve interventionen og projektrapporten. Hvilken rolle ville de to opgange, som han repræsenterede, påtage sig på selve dagen for interventionen: Vil de helt holde sig væk eller vil de møde op og ytre sig? Vil det komme til en eller anden form for konfrontation som involverede politiet? Der er altså mulighed for at flere magtskala kan komme i spil på afholdelsesdagen. Også fordi vi fik en tilkendegivelse fra projektchef fra Københavns Kommune Teknik og Miljøforvaltningen - Mads Uldall, der ville være med, så han kunne møde folkene i gaden.

Situationen medvirkede til at vi skruede ned for forventningerne til hvor mange der ville deltage, men rettede også vores fokus på hvordan vi skulle agere fremadrettet for ikke at virke intimiderende.

Vi ønsker at studere om kunstintervention kan medvirke til at forstærke sociale relationer i et givent område – i dette tilfælde Bechgaardsgade og om man med fordel kan drage nytte af den relationelle kunsts metoder i forbindelse med medborgerinddragelse. Det er altså kunstinterventionen og aktørerne - fænomenerne – der skal fungere som kilde til at opnå viden om den planlægningsverden vi agere i. Det kræver at vi som studerende selv må engagere os og aktivt undersøge feltet. I interviewsammenhæng har vi derfor været opmærksomme på vores rolle som både værende aktive deltagere, men også som interviewere, der tolker på de svar vi får i 'øjeblikket' som dernæst kommer til at repræsentere et nyt udgangspunktet i interviewsituationen, både for den interviewede og intervieweren. Altså gensidig påvirkning mellem aktøren/feltet/fænomenet og vidensindsamleren -forskeren (Kristiansen og Krogstrup 1999:91).

Til at afsøge vores interessefelt benytter vi os til en vis grad af metode triangulering; gennem aktionsforskning (interventionen – kan folk mobiliseres), interviews (indledende af en beboer og under selve interventionen) og gennem reflektiv diskussion internt i projektgruppen og med Sarah Lehmann, samt Mads Uldall.

På den måde forsøger vi at afdække hvilke dynamikker og sociale processer, der pågår i Bechgaardsgade. Det kræver en deltagende, frem for en udelukkende beskuende rolle for at udforske dette felt og vi lægger os derfor i spændet mellem at være observatører og deltagere (O'Reilly, 2009:151ff).

2.9 Valg af teori

Teorien og teoretikerne vi har valgt som ramme for projektrapporten, har vi valgt på baggrund af at vi ønsker en generel diskussion af anvendeligheden af kunstintervention som praksis i planlægningen.

Vi har valgt relevante teoretiske begreber, som kan forholdes til fænomenerne i vores kontekst, derfor anvender vi flere teoretiske tilgange til at belyse kunstinterventionen. Vi ønsker at belyse interventioners virkning i bymæssig kontekst ved at se på andre interventionseksempler. Samt hvilken effekt interventioner har, men også hvorfor netop kunstinterventioner har en effekt.

Teorien skal være med til at udfolde potentialet kunstinterventionen således, at vi får en diskussion af mulighederne for brug af denne i planlægningssammenhæng.

Projektets teoretisk ramme, til at åbne op for denne diskussion, tager udgangspunkt i den polsk-britiske sociolog Zygmunt Bauman (*Globalisering - de menneskelige konsekvenser 1998 i Byliv og Havnefront 2005*), den amerikanske sociolog Richard Sennett (*The Fall of Public Man, 2002 (1977) i Byliv og Havnefront, 2005 & Capitalism and the City: Globalization, Flexibility, and Indifference i Cities of Europe, 2005*) og den tyske filosof og sociolog George Simmel (*Hvordan er samfundet muligt. Storbyerne og det åndelige liv 1998 (1903)*) Disse giver deres bud på hvilke parametre, der er med til at skabe byen og hvilke konsekvenser det har for de mennesker, som bebor byerne. Igennem vores diskussion inddrager vi dem ligeledes til at belyse, hvilken betydningen effekten af vores intervention har på byen og beboerne.

Til at argumentere for hvorfor kunstinterventioner er vigtige og hvordan de bruges i planlægningsammenhæng, har vi anvendt den britiske kultur geograf David Pinder der med sin artikel 'Arts of Urban exploration' (2005) beskriver forskellige former for kreative og kunstinspirerede interventioner under begrebet psykogeografi, der tager sit udgangspunkt i situationisterne. Til at anskueliggøre, hvorfor kunsten som metode har sin berettigelse anvender vi, i tillæg til David Pinder, Birger Steen Nielsen lektor ved institut for psykologi og Uddannelsesforskning på Roskilde Universitet, der har skrevet artiklen 'Sansebevidsthed og gestisk viden: Om det æstetiske ud fra kritisk teori' (2010).

2.10 Interviewguide

Spørgsmål der var udgangspunkt til vores semistrukturerede interview.

- Hvor meget kender I til hinanden som genboer?
- Kender folk hinanden i gaden?
- Er der nogen som laver noget sammen, motionscykling, banko, løber sammen, fælles interesser om motorcykler etc.?
- Kender folk hinanden gennem det lokale foreningsliv? Bruger folk det?
- Hvem og hvad er gaden? Demografi, lejligheder, bil/indbygger. børn?
- Har I hørt om hele områdefornyelsen?
- Har i deltaget i nogen af møderne om områdefornyelsen?
- Mener I at i har en reel indflydelse på udformningen af kvarteret?
- Synes I der mangler noget i gaden så det blev nemmere at opholde sig her, og møde de andre i gaden? Ændring af parkering opsætning af bænke etc.?
- Har der været snakket om at holde gadefest som man ser det i indre by, med loppemarked og mad i gaden?

3 Kunstinterventionen i Bechgaardsgade

En smuk og solskinsrig søndag den 8. Maj, havde vi sat beboerne stævne og håbede på at de ville deltage i vores eksperiment. Vejrguderne var med os, og solen skinnede fra en klar skyfri himmel, så det var de perfekte forhold for feltarbejde og for at komme hinanden ved på Bechgaardsgade. Vi ønskede at skabe mest mulig tillid til de beboere der eventuelt ville møde op og tale med os, forsøgte vi ikke at skille os ud af mængden, vi havde aftalt inden hvordan vores påklædning skulle være. Vores beklædning var sommerlig, praktisk og afdæmpet, således at vi ikke fremstod 'uniformeret' og som autoriteter.

Krista som er en af anker kvinderne i den Dansk-Cubansk forening havde hentet frivillige ind til at gøre klar til arrangement, så lidt over middag var der allerede røre hos Dansk-Cubansk forening, de var ved at rydde deres lokaler op og gøre klar til at slå dørene op for besøgende. De havde i dagens anledning lavet en ny vinduesdekoration, hvor de udstillede laminerede miniudgaver af de forskellige T-shirts de forhandler, nye hjembragte halskæder fra Cuba og deres to seneste bogudgivelser. Indenfor havde de dækket op med kaffe, the og cubansk rom.

For at indtage rummet i Bechgaardsgade og vise at vi ikke bare var to almindelig passerende gæster i gaden, der havde taget ophold. Havde vi som tidligere beskrevet valgt at bruge vores respektive cykler til at danne en base for ferniseringen. Cyklerne skulle dels fungere som blikfang for interventionen, dels fungere som kaffe- og slikbord og rum for den dialog med borgene som vi søgte at sætte i spil. Vi var opmærksomme på at ved at bruge disse rekvisitter ville vi kunne tillægge vores intervention en vis grad af 'Christianiaisering' eller autonom undergrundsislæt, men vi var med vores personlige fremtoning og ved at sætte plakater om interventionen og balloner på cyklerne overbevidste om vi ville opbløde eller opveje dette.

Figur 5 - Interventionens dialogrum

Som facilitatorer havde vi aftalt at mødes klokken 14.30 for at pynte vores ladcykler, brygge kaffe og forberede de sidste praktikaliteter inden ferniseringen klokken 15.00. Vi klistrede vores plakater på cyklerne, pustede balloner op og trillede vores cykler hen så vi stod midt i gaden, for at være synlige og spænde over hele gaden, men også for at beboerne ikke fik det indtryk at det var Dansk-Cubansk forening, der forestod interventionen. Vi var begge spændt på, om der ville komme nogen, og vi begyndte allerede på det tidspunkt at have en fornemmelse af, at det kun var os og Dansk-Cubansk forening, som ville være til stede. Der var på det tidspunkt ingen, der havde ændret synderligt i deres vinduesdekorationer og i nogen af lejlighederne begyndte folk at trække gardinerne for og i andre var de allerede trukket for.

Vi var lidt i tvivl om det var på grund af den kraftige eftermiddagssol der skinnede ind af vinduerne i gadens ejendomme med de lige numre, eller om det var på grund af vores tilstedeværelse og om det var et tydeligt signal eller om det var på grund af, at de ikke var interesseret i, at der var nogen, der skulle kigge ind af deres ruder.

Vejret var smukt og da Dansk-Cubansk forening tjekkede deres vinduesparti udefra for en sidste gang og bar et skilt ud med informationer om foreningen, opdagede de at foran deres lokaler var der

en skøn lille plads hvor man kunne sidde i solen. Så de tog borde og stole fra deres lokale ud og indtog rummet foran deres lokaler, med den nybryggede kaffe og te.

Figur 6 - Helle og Krista fra Dansk-Cubansk Forening

Da ferniseringen begyndte klokken 15.00, var der ikke en eneste vinduesudstilling i gaden udover den Dansk-Cubansk forening havde lavet, endvidere var der heller ikke på det tidspunkt nogen gæster til udstillingen. Mads Uldall fra Københavns kommune, som vi havde inviteret, og som har fulgt vores projekt fra sidelinjen, var mødt op og vi havde en snak om medborgerinddragelse generelt.

Efter at der var forløbet et kvarter af interventionen i Bechgaardsgade, uden at vi havde fået nogen tilkendegivelser på deltagere eller tavse udstillinger, besluttede vi aktivt at opsøge de borgere som passerede igennem Bechgaardsgaden. Konsekvensen heraf var, at vi rent metodisk gik fra ferniseringen som dialogskabende og som åbning til vores spørgsmål med os som en blanding af facilitatorer, observatører og deltagere, til at vi antog en mere opsøgende rolle og dermed bevægede os i en retning væk fra deltager/observatør til en mere forsker/observatør. Det ændrede ved vores tilgang til feltet, men ændrede ikke ved de spørgsmål vi stillede.

Det udmøntede sig i at vi i løbet af eftermiddagen fik vi fat i de borgere der passerede igennem gaden og, at vi interviewede ni personer.

3.1 Interview personer og interview resumé

Tanja, ca. 25 år opgang nr. 4.

- Flyttede ind juni 2010
- Lejelejlighed
- Arbejder
- Bruger ikke området, men tager ind til KBH K og Kongens have.
- Kender ikke sine naboer eller nogen i området.

Figur 7 - Tanja opgang 4

Tommy, begyndelsen af 20'erne opgang nr. 4.

- Klubværelse øverst oppe
- Flyttede ind september 2011, venter på et kollegieværelse et andet og bedre sted, men det er rigtig svært.
- Studerende (Biotek)
- Kender ikke sine naboer, taler ikke med dem han bor sammen med, kender ingen og vil bare gerne væk, faktisk sov han kun på sit værelse.

Figur 8 - Tommy opgang 4

Laura, 27 år & (mand – ikke interviewet) med søn på 1.år – opgang nr. 4.

- Arbejder – skuespiller.
- Flyttede ind sidste forår
- Lejelejlighed, søger med lys og lygte efter et nyt sted. Utilfreds med udlejer, som ikke gør noget godt for ejendommen, der bliver ikke gjort rent, udlejer har modsat sig gårdsammenlægningen pga. han har to garager i gården hvor hans biler skal holde. Deres gård er mørk og klam.
- Bruger Fælledparken og forældrenes sommerhus.
- Har generelt søde naboer
- Har en underbo der larmer fester for meget, hun har ikke noget i mod larm, men det er for meget fest – som ikke kan forenes med det at have et lille barn og søvn.

Figur 9 - Laura opgang 4

Tomas, ca.55 år. – tysk- bor med sin 21 år gamle søn. - opgang nr.15.

- Flyttede ind i 2009
- 130 m2 andel på 3.sal, tidligere boede han i villa.
- Han havde læst vores invitation og synes det var en rigtig sympatisk projekt ide og hvis han havde været 20 år yngre havde han deltaget, men nu var han i bund og grund ligeglad med sine naboer. Hvis han ikke havde været hos sin kæreste havde han måske deltaget for vores skyld. Han havde dog en sort amerikansk nabo som ikke kunne dansk, hende havde han ringet på hos og sagt hvis hun manglede et eller andet eller havde brug for hjælp ville han gerne hjælpe. Da han flyttede ind var det egentlig hans intension, at han ville have holdt en house warming for alle naboerne, men han fandt hurtigt ud af at det ligesom ikke passede ind i deres andelsforening. Han er på hilsefod med dem han møder, men deltager ikke selv i gårdfester mm. Det er vist mest for børnefamilierne. Han påpeger dog at gården er fantastisk, men at han ikke benytter den, idet han synes, der er langt ned fra 3.sal. I weekenderne er han som regel hos sin kæreste, der har et hus med have. Hans indtryk er, at folk i området kender hinanden
- Han kunne faktisk godt lide at være anonym og var i starten af samtalen lidt

afvisende, men så åbnede han op og talte i 30 min.

- Afslutningsvis da han var kommet op i lejligheden, åbnede han sit vindue, piftede han ned til os og satte en orange Buddha frem i vinduet med ansigtet ud mod os. En reference til hans genbo, der i dag havde sat en sølvfarvet Buddha fremme i vinduet, men med ryggen til gaden. Han satte højt klassisk musik på, så der strømmede liv ud på gaden.

Figur 10 - Tomas' vindue med orange budda

Helene, ca. 65 år pensioneret cand. mag. Opgang nr.1.

- Havde undervist i gymnasiet i 45 år.
- Flyttede ind i 2009
- Andelslejlighed på 1.sal.
- Havde læst vores invitation, men synes det var anmassende, hun ville hellere lære sine naboer langsomt at kende, det var vel egentligt også en meget dansk ting.
- Hun hilste på sine naboer og vidste i detaljer om de havde fået børn og hvem de var. Hun var rigtig glad for området, flyttede hertil fra Virum hvor man ikke hilste på hinanden. Her var mere trygt. Hendes barnebarn boede fem minutter herfra og hun brugte al hendes tid på ham og på at gå på museum, koncerter etc. Så hun brugte ikke området så meget.

Christina, 35 år og barn 1 1/2 år opgang nr. 2.

- Andelslejlighed
- Flyttede ind start 2010
- Havde læst vores invitation, syntes det var et godt initiativ, men havde bare glemt at deltage.
- Var glad for sin opgang og glad for naboskabet. De brugte deres gård så godt de nu kunne, men var meget ærgerlig over at der var en udlejer med garager i gården der ikke ville deltage i gårdsammenlægningen. Deres gård var en lille gård, med en trampolin, sandkasse og ingen sol. Meget trist , men det var det de havde og den brugte de. Ellers gik de i Kildevældsparken, fælledparken når de skulle ud og have lidt sol med børnene.

Helga, 31 år og barn 4 mdr. opgang nr. 2.

- Havde boet her i ca.1-1/2 -2 år
- Andelslejlighed
- Hendes mand og hende havde først troet vores invitation var en joke, men da de så havde set alle opslagene, forstod de, at vi mente det. De havde et godt naboskab i deres lille forening, de fortalte hinanden, når de skulle ud og rejse etc. og de andre naboer holdt øje med deres lejlighed. De brugte de omkringliggende parker til at være ud i, deres gård var lidt trist. De var meget ærgerlige over at der var en privatudlejer de forhindrede en gårdsammenlægning.

Lise, 36 år og barn 3 ½ år fra Nygårdsvej

- Synes det havde været et super initiativ og et godt projekt og havde læst om det i lokalavisen. Hun var uddannet fra Roskilde Universitet på Kultur- og sprogødestudier og dansk.
- Hun ville se hvad der foregik.
- Undrede hende meget at der ikke var nogen som deltog i projektet.

Nikola ca. 30 år og barn ca. 3 år Miljø Økonom fra Life, fra Nygårdsvej.

- Hun var på vej ind i sin andelsforeningsgård gennem porten i Bechgaardsgade, men havde selv adresse på Nygårdsvej.
- Hun fandt vores projekt hyggeligt og spændende, og ærgrede sig over at hun ikke

kunne deltage.

- Hun var tilflytter fra Virum og havde boet i gaden i 10 år. Først med en ven og veninde og nu mand og to børn.
- Hun har selv fornyeligt forsøgt, via opslag, at danne en fælles indkøbsklub så man kunne spare ved storkøb af basisvarer.
- Ifølge hende har der tidligere været forsøgt loppemarked i gaden – som det kendes fra bl.a. Nansensgade, men anden gang det skulle afholdes var der ingen opbakning. Så det gik i sig selv igen.
- Hendes indtryk er at folk har nok i sig selv, og det kommer derfor ikke bag på hende at ingen deltager i projektet.
- Hun eksemplificerer det med, at folk tager væk for at gå på café, selvom der ligger en om hjørnet.
- Hun mener selv at det er lidt specielt at hun kender to personer på den anden side af gaden – i to forskellige ejendomme. Dem hun kender er begge fra Virum.
- Hun taler med andre børnefamilier i gaden, ejendommen og området, og fortæller at det er i kraft af børnene at forældrene taler sammen i institutionen, og på legepladsen i Kildevældsparken.
- Samtidigt beretter hun, at der er folk i opgangen, som hun aldrig ser – hvilket hun tillægger, at de ikke er en del af fællesskabet omkring børnene.
- Hun fortæller at lejlighederne er billige i området 80 kvm for 800.000 til 2500-3000 kroner om måneden.
- Hendes opfattelse er, at når folk får flere børn, så fraflytter de fleste.

Figur 11 - Nikola fra Nygårdsvej

- **Dansk-Cubansk Forening:** Krista (formand) ca. 60 år, Helle ca. 55 år, Poul ca. 55 år og en 3. dame ca. 60 år.
- Dansk-Cubansk Forening kom til at spille en aktiv rolle, ved deres deltagelse og udstilling. Og de fik selv rettet opmærksomheden mod at gaden kan anvendes og gardinerne trækkes fra, således at de kan kommunikere med gaden. De så fra begyndelsen projektet som noget positivt for gaden og bakkede op om det på alle måder.

Derudover drøftede vi med Mads Uldall hvorledes casen – Bechgaardsgade – kunne være sat i spil, i henhold til hvad borgerne eventuelt gerne ville have i gaden og hvordan borgerinddragelsesprocesser udføres, så det tiltrækker borgerne. Samt hvilke ressourcer der kan anvendes i forhold til økonomi i forhold til udbytte. Det stillede spørgsmål til vores tilgang til feltet:

- Ville de ressourcer (set i professionel planlægningssammenhæng) vi har brugt på det, kunne have skabt merværdi for borgerne ved at plante to træer i gaden?
- Ønsker gaden bare at være i fred og ville de have fået mere ud af hvis der var blevet ryddet op og fejlet?

- Ville vi have fået mere ud af at gå til andelsforeningerne og spurgt om de ville være med?
- Ville vi have kunne få mere 'ud af' gaden ved at afholde en gadefest, hvor vi bare talte med folk og fornemmede gaden?
- Ville det have haft større deltagelse hvis vi havde holdt et arrangement på 'neutral' grund istedet for at sætte gaderummet i spil?

Vi talte stort set med alle der kom forbi, med undtagelse af 3 da vi begge var optaget af interviews. Omkring cafebordet ved Dansk-Cubansk forening var der liv, Mads Uldall havde slået sig ned hos de cubanske kaffesøstre og talte områdeløft med dem. Stemningen var god og snakken gik højt, der kom en ung mand fra en anden gade gående, han kommenterede straks ” det ser godt nok hyggeligt ud det dér!”, de var pludselig blevet opmærksomme på det liv der var uden for deres vinduer. Imens de sad der foran deres vinduer og kiggede ind i lokalerne, opdagede de, hvor snavsede deres vinduer var. Der gik ikke længe inden en tog gummihandskerne på, og gik i gang med at pudse alle foreningens vinduer, det var vist første gang i foreningens historie. Vi oplevede, at de mennesker der færdedes i gaden, pludselig blev opmærksomme på gaden og dens udtryk, nogle opdagede for første gang, at der var en ejendom med fire altaner, og de undrede sig over, hvorfor de ikke havde det på deres ejendom, det var jo oplagt og det så hyggeligt ud. Generelt oplevede vi en god stemning og der var mange der gav os positive respons på vores invitation, det undrede os derfor at der ikke var nogen der havde deltaget i ferniseringen. På de to timer vi stod på gaden, var vi så heldige at få interviews med beboer fra begge sider af vejen, det var tydeligt at folk udelukkede bevægede sig enten til og fra deres biler og cykler eller at de var på vej hjem eller ud, der var ingen der bare kom i gaden bare for at mødes.

3.2 Opsamling

Interventionen forløb ikke helt som vi havde planlagt. Ingen i Bechgaardsgade havde udstillet, men til trods for dette fik vi interviewet et udsnit af områdets beboere. Ikke alle interviewede boede i gaden så undersøgelsesfeltet blev derfor udvidet en smule og kom også til at implicere beboer fra Nygårdsvej. Til trods for at de ikke boede i gaden, havde et solidt kendskab til området omkring gaden i kraft af deres tilknytning til den andelsforening der udgør Bechgaardsgades vestlige side. Derudover fik vi åbnet op for en viden omkring, hvilke sociale bånd der er, og hvordan de opstår, i gaden, hvilket forhold de enkelte har til deres naboer og hvilke sociale tiltag den enkelte har medvirket til at sætte i værk for at skabe liv og medborgerskab. Derudover fik vi indsamlet

informationer om, hvordan gårdrummene virker på de respektive sider af gaden og hvordan det kan påvirke interaktionerne i gaderummet og brugen af de omkringliggende parker istedet for selve gaden. I tillæg til dette observerede vi, hvorledes gaden blev brugt på en almindelig søndag, hvilke flows og passager, der sker i gaden.

Det interessante aspekt vi også fik med, var vores måde at gå til Bechgaardsgade på ved at hænge plakater op og inviterer til naboskab og social interaktion, dels som beskrevet i den refleksive proces, dels de reaktioner vi fik på selve dagen for afholdelsen. Interviewene gav os et bredt aldersmæssigt udsnit af beboerne og brugerne i gaden – studerende, arbejdende, pensionerede, børnefamilier.

3.3 Brug af empiri i evalueringen

Indsamlingen af vores empiri har haft til formål at hjælpe os med at indfange de handlinger og interaktioner, der sker i Bechgaardsgade således at det kan anvendes som vidensgrundlag til at få indsigt i, hvilken social kapital i form af naboskab, der er i området. I det næste kapitel vil evaluere vores empiriske grundlag for at belyse hvilket naboskab, der er tilstede i området, altså hvad kan vi læse eller tolke ud af de informationer vi indfangede under interventionen.

Til at analysere dette vil vi, udover interviewene fra interventionsdagen og samtalerne med Mads Uldall, benytte os af interviewet med beboer i gaden Poul Ejby Rasmussen og ekspertudsagn fra Sarah Lehmann.

4 Evaluering af kunstinterventionen

4.1 Et andet resultat

Vores succeskriterium var at forstærke de sociale relationer i Bechgaardsgade ved anvendelse af Katerina Sedas kunstintervention. Interventionen blev fuldført, men vores mål blev kun i ringe grad nået. Drømmescenariet havde været, at vi kunne få trykt et smukt katalog med fotos af de udsmykkede vinduer og billeder af glade mennesker i gaden, der iagttog deres værker. Mennesker, der knyttede bånd på kryds og på tværs og, som i fremtiden ville være opmærksomme på deres naboer og genboer. Men sådan gik det ikke. Der var ingen beboere i gaden, som havde lavet en udstilling, ingen kom til vores fernisering, kun få mennesker kom i gaden og hvorfor nu det? Dette første analysekapitel vil vi forsøge at komme nærmere af en forståelse af gaden Bechgaardsgade og dennes beboere. Vi vil evaluere vores intervention ud fra vores forskellige

interviews, de ting vi oplevede i Bechgaardsgade, vores generelle metode og vigtigst af alt finde ud af de tendenser af naboskab, der er i gaden.

4.2 Naboskabet

I interviewene med beboerne omkring Bechgaardsgade viste det sig, at de fleste havde en fornemmelse af, hvem deres nabo var, men at kun en enkelt opgang kendte hinanden mere dybdegående. Gennemgående var, at de fleste hilste på deres nabo, som Helene fra opgang et, hun hilste på sine naboer og vidste i detaljer, om de havde fået børn og hvem de var. Særligt beboerne i trappeopgang nummer to, hilste alle på hinanden og talte om deres naboskab i positive vendinger, ”*jeg er glad for vores opgang og glad for mine naboer*” (Christina). En anden kvinde fra opgang nummer to fortalte at de havde et godt naboskab i deres lille forening, de fortalte hinanden når de skulle ud og rejse etc. og de andre naboer holdt øje med deres lejlighed. (Helga). Deres beretninger indeholder en klar forståelse af hvad et godt naboskab er: man hilser på hinanden og holder øje med hinanden.

Faktum er, at beboerne i Bechgaardsgade alle har en nabo og genbo, om de vil det eller ej. Men hvordan beskriver beboerne deres forhold til deres naboer / genboer, kender de hinanden, gør de noget for at lære hinanden at kende, og har de et ønske om et tæt naboskab?

Under vores samtale med Tomas opgang 15 og Helene fra opgang et, der begge bor i andelsforeningen Nymindesgaard, erfarede vi, at der var en måde, hvorpå det var passende at lære hinanden at kende på i en opgang. Da Tomas (som oprindeligt er fra Tyskland) i sin tid flyttede ind, var det egentlig hans intension, at han ville have holdt en house warming for alle naboerne, men han fandt hurtigt ud af, at det ligesom ikke passede ind i deres andelsforening. Han var også kommet frem til den konklusion, at han foretrak at leve et anonymt liv i Bechgaardsgade (Tomas). Helene ville også hellere lære sine naboer langsomt at kende, hun mente, at det var vel egentligt også en meget dansk ting.

Deres fortællinger beretter om en tendens eller måde hvorpå man lære sine naboer at kende og i hvilket tempo det skal gå. At Tomas havde en fornemmelse af, at det ikke var passende at invitere til House warming, er måske ikke helt forkert opfattet af ham, det bekræfter Helene i hvert fald, som hun siger ”*det er vel egentlig en dansk ting at lære hinanden at kende langsomt*”. Hvis Helenes anskuelse er korrekt handler Tomas, måske, ud fra en andel kultur, når han vælger, at byde sin amerikanske nabo velkommen og tilbyder hende sin hjælp hvis hun mangler det. Det er ikke til at sige, om det er kulturelle forskelle der gør, at man som dansker ikke vil være påtrængende eller om det blot er enkeltstående tilfælde, vi stiftede bekendtskab med i Bechgaardsgade.

For nogle af vores interviewpersoner havde naboskab en negativ betydning eller rettere der var ikke forbundet noget positivt i deres naboskab. Tommy fra opgang fire fortalte at han kun sov i sin seng, at han ikke kendte sine naboer, ikke engang dem han delte køkken og bad med, han ville egentlig gerne bare væk (Tommy bor i klubværelse i opg.4). Laura fra opgang fire, hende og hendes kæreste drømte ligeledes om at komme væk til et bedre sted. Tanja fra samme opgang, kendte heller ikke sine naboer eller for den sags skyld nogen i området. Da vi gik de tre, fra opgang fire, på klingen, bundede deres frustration i forhold til deres lejemål i deres udlejer. Som hverken holdte trappeopgangen eller gården pæn. Han havde forhindret en gårdsammenlægning, fordi han havde to garager til sine biler i gården, han ikke ville af med. En udlejer, som beboerne fra opgang nummer to også nævner, da vi taler om deres gårdmiljø. Det dårlige tilhørsforhold i trappeopgang nummer fire, kan bunde i at udlejeren gør livet surt for sine lejere, og at lejerne ikke har noget reelt at skulle have sagt i forbindelse med deres ejendom. Dette kan betyde, at beboerne ikke vil investere deres tid i naboskabet, da de alligevel er på vej væk til et bedre sted.

Vi havde egentlig forventet, at den aggressive formand fra andelsforeningen i opgang 12 og 14 var kommet ud til os da vi holdt fernisering, men ingen fra de to pågældende opgange kom eller havde for dens sags skyld lavet en vinduesudstilling.

4.3 Social forankring

Som det fremgår i forrige afsnit, lægger beboerne ikke nogen værdi i at interagere mere end højest nødvendigt med deres naboer, og nogen foretrækker ligefrem at være anonyme. Men der er en gruppe beboere, der tilsyneladende skiller sig ud fra mængden, og som har et fællesskab uden om de andre. Det er børnefamilierne og dem fra Virum.

Tomas fortalte os, at han ikke selv deltager i gårdfester mm. det var vist mest for børnefamilierne. Han påpeger dog, at gården er fantastisk, men at han ikke går ned fra 3. Sal for at sidde i gården og læse avisen. Nikola som deler gård med Tomas, fortalte os, at hun taler med andre børnefamilier i gården. Hun fortæller, at det er i kraft af børnene, at forældrene taler sammen i institutionen og på legepladsen i Kildevældsparken. Samtidigt beretter hun, at der er folk i opgangen som hun aldrig ser – hvilket hun tillægger at de ikke er en del af fællesskabet omkring børnene. På den modsatte side af gaden, i andelsforeningen i opgang nummer to, havde de et lignende fællesskab omkring børnene.

”Vores gård er en lille gård med en trampolin og en sandkasse, men der er ingen sol. Meget trist, men det er dét vi har og vi bruger den” (Christina). Hun sagde også, at når børnene skulle have lidt sol, gik de i Kildevældsparken. Helga fra samme opgang, som også havde børn, fortalte at de brugte

de omkringliggende parker til at være ude i og at deres egen gård var lidt trist. I samme ombæring fortalte hun og Christina os, at de var meget ærgerlige over, at der var en privatudlejer, der forhindrede en gårdsammenlægning på grund af hans garager og biler. Igennem Poul Ejby Rasmussen vidste vi, at de fleste boligforeninger i Sankt Kjelds har lækre gårdmiljøer, og at det sociale foregår inde i gården og ikke på gaden. Dette vidste Christina og Helga også, og de drømte begge om også om en dejlig gårdhave hvor børnene kunne lege.

Vi bed mærke i, at alt afhængig af hvor i gaden vores interviewpersoner boede og om de havde børn, var der forskellige tilhørsforhold til området. Eksempelvis foretrak Helene, at være sammen med sit barnebarn og gå på museum og benytte kulturen i København. Tanja fra opgang fire, tog ind til København eller i Fælledparken frem for steder i området. Tommy var for det meste på KVL og Tomas arbejdede eller var hos sin kæreste. Selv om de fire kun udgør en meget lille brøkdel af den samlede befolkningsmasse i Bechgaardsgade, giver de os fornemmelsen af en tendens, som meget vel kunne være generel i det overordnede perspektiv. Det faktum, at når man får børn, mødes man pludselig på legepladsen, i gården og i institutionen og falder i snak og har et fællesskab omkring det at have børn og om børnene. Gruppen uden børn, danner netværk andre steder i byen. En anden lille pudsig observation vi gjorde var, at ud af den lille gruppe af interviewpersoner vi havde, var der påfaldende mange, der havde tilknytning til Virum. Nikola var fra Virum og havde flere venner fra Virum, som også boede i gaden, men som vi desværre ikke interviewede. Helene fra opgang nummer et, stammede oprindelig også fra Virum, og hun understregede i interviewet, at hun var rigtig glad for Sankt Kjelds Kvarteret, for i Virum hilste man ikke på hinanden. I starten af projektfasen talte vi med Poul Ejby Rasmussen, som kommer fra Ålborg, han mener ikke at omvæltningen fra Ålborg til Sankt Kjelds kvarteret var synderligt stort, han synes der ligesom er en provinsstemning eller soveby over området. Via Sarah Lehmann, der har et stort kendskab til området i kraft af hendes hverdagslivsbeskrivelser, i forbindelse med hendes specialeskrivning, ved vi, at området har proviensiell karakter på trods af det ligger som en del af byen. Forstået på den måde, at gaderne ligger tomme efter, at folk er kommet fra arbejde, og det byliv der reelt ér, er forbundet omkring supermarkedernes og deres åbningstider. Hun mener, at segmentet i bydelen har rigtigt meget til fælles med beboerne i parcelhus Danmark, som Henrik Dahl laver en karakteristik af i sin bog *"Den usynlige verden"*. Denne antagelse underbygger vores interviews med Nikola, Helene og Poul der med deres udtalelser om området og deres tilhørsforhold karakterisere Sankt Kjelds kvarteret som en provins i København.

4.4 Vinduesudstillingen

I princippet er der ingen, der ved, hvem der rent faktisk deltager og, hvem der bare normalt har

pyntet op i deres vinduer, beboerne kunne vælge bare at pynte op uden at komme ud i gaden. Men ud fra vores interviews havde vi en klar fornemmelse af, at alle vidste besked, at folk havde set vores invitation og havde læst vores lille annonce i Østerbro lokalblad, men i dette område var det ikke nok. Det havde nok været mere hensigtsmæssigt, at mødes med beboerne inden invitationen. Nogen beboer havde ligefrem troet, at vores intervention var en joke (Helga). Endvidere er det også vores klare opfattelse, at selve interventionen var for anmassende i forhold til at skabe naboskab (Helene). Man vil gerne åbne lidt op, men ikke invitere sine naboer indenfor, heller ikke hvis det bare var ved at udstille sine ting vinduet. De udtrykker generelt, at de har et godt naboskab og er glade for deres naboer, men der er umiddelbart ikke noget synderligt stort behov for at lære sine naboer bedre at kende, de fleste bruger hellere andre områder af byen end Sankt Kjelds Kvarteret. Nikola fortalte os, at der har tidligere været forsøg, hvor man har inviteret hele gaden til loppemarked, men på grund af den manglende opbakning stoppede initiativtagerne det, der skulle have været en tilbagevendende begivenhed. Hun havde også selv fornyeligt forsøgt, via opslag, at danne en fælles indkøbsklub, så man kunne spare penge ved storkøb af basisvarer. Igen, er omdrejningspunktet naboskab eller det fællesskab, folk tydeligvis ikke havde behov for at udbygge eller styrke. Eller også har folk ikke et behov for at spare penge ved, at indgå i en indkøbsklub. Men var interventionen virkelig forgæves, er der ikke sket noget med beboerens sociale relationer? Dansk-Cubansk foreningens blev opmærksomme på deres egen rolle i gaden og ændrede den med det samme; de pudsede deres ruder, åbnede dørene og rykkede ud i solen, hvor de kunne møde folk i gaden. De besluttede at de ville trække gardinerne fra fremover når de var tilstede i lokalet, frem for at være så tilknappe. De så ligedes sider af gaden, de aldrig havde lagt mærke til, og beboerne i området blev i kraft af deres ændret adfærd og synlighed, også opmærksomme på Dansk-Cubansk foreningens eksistens. Vi bemærkede, at under vores interviews kiggede folk rundt i gaden, og de lagde eksempelvis mærke til nogle altaner i den ene ende af gade, eller at vinduesudsmykningen hos nogle beboer havde ændret sig. De opdagede også, at Dansk-Cubansk forening havde rykket bordene uden for, og at de i det hele taget eksisterede.

4.5 Opsummering af interventionen

I denne evaluering af vores intervention, er vi kommet ind på spørgsmålet om naboskab og betydningen af dette for beboerne i Bechgaardsgade, og hvordan de er socialt forankret i deres nærmiljø. Vi har undersøgt om vores intervention, har været med til at styrke deres sociale relationer.

Vi kan qua vores metode af gode grunde kun påvise en tendens i gaden, og ikke danne det generelle billede af Bechgaardsgade. Vi påviser tilbøjeligheder til, at beboernes opfattelse af naboskab er

meget afhængig af om man har børn eller ikke, og om man er fra Virum eller Ålborg. Naboskabet udspiller sig også forskelligt i de to sider af gaden, og er afhængigt af hvilket ejerforhold og gårdmiljø, der er i de pågældende karreer. Men igen, det er blot en tendens vi anfægter. Det havde været et helt andet projekt, havde valgt at slå os ned i Bechgaardsgade for en tid, for at give en karakteristik af beboernes eksakte naboskab og sociale forankring.

Vi mener dog, at der er sket lidt i Bechgaardsgade. Alene det faktum, at beboerne har modtaget en invitation, der invitere til forbedring af naboskab har sat tankerne i gang, i hvert fald hos vores interviewpersoner. Selvom de ikke havde lavet en udstilling til interventionen, italesatte de under interviewet deres naboskab og i kraft af det, er de blevet mere opmærksomme på eksistensen af dette. Tomas fortrød også, at han ikke havde deltaget i interventionen og efter vores interview gik han op i sin lejligheden og åbnede sit vindue, piftede ned til os og satte en orange Buddha frem i vinduet med ansigtet ud mod os. En reference til hans genbo, der den dag havde sat en sølvfarvet Buddha frem i sit vindue, men med ryggen til gaden. Han satte også højt klassisk musik på, så der strømmede liv ud på gaden. En handling, som vi havde håbet på, at flere beboere i gaden havde haft mod på at gøre, men som Tomas gjorde efter han havde dannet sig et indtryk af hvem vi var. Så konklusionen må være at vores kunstintervention i meget ringe grad har været med til at styrke den sociale forankring i Bechgaardsgade, i hvert fald hvis vi evaluere ud fra vores interviews og hvad der ellers skete i gaden på selve søndag den 8. Maj.

I virkelighedens planlægger verden gør man sådanne aktioner op i kroner og øre, man vurderer, hvor det er klogest at bruge pengene. I forhold til beboerne i Bechgaardsgade havde pengene måske været givet bedre ud, hvis vi i stedet havde lavet en aktion, hvor vi havde samlet alle cigaretskodderne der lå og flød i gaden op, eller hvis vi havde plantet nye træer i gaden. Et andet væsentlig aspekt er, hvorvidt beboerne var skræmte af at invitere deres nabo til at se ind af deres vinduer, noget vi desværre ikke fik undersøgt, da vi interviewede dem den pågældende søndag, men måske havde det været lettere at komme i tale med beboerne, hvis fokus havde ændret sig fra at foregå i deres hjem til at handle om deres gade.

5 Kunstinterventioner i planlægningen - en diskussion

5.1 En forståelse af byen

Dette kapitel vil fungere som en diskussion af kunstinterventioner generelt i planlægningen og søger at svare på pkt. 2 i vores problemformulering - om den relationelle kunsts metoder kan være nyttige i forbindelse med medborgerinddragelse. Til at belyse dette, vil vi trække på en række af teoretikere, og vi vil derfor ikke læne os op ad en enkelt teori for at belyse om interventioner kan, eller ikke kan anvendes indenfor planlægningen. Ved at trække på flere teorier mener vi at kunne belyse flere aspekter af - fænomenet eller situationen - som interventioner repræsenterer. Ud fra disse betragtninger, anvender vi teorierne i det omfang vi mener, at de bidrager til diskussionen af kunstinterventioner.

Kapitlet indeholder en beskrivelse af byen, hvor vi anvender den polsk-britiske sociolog Zygmunt Bauman og den amerikanske sociolog Richard Sennett til at definere byen. Endvidere behandler kapitlet hvilken betydning kunstinterventioner har for byen gennem en diskussion af vores intervention og, hvorfor kunst er relevant at anvende i interventioner. Til at belyse dette anvender vi den britiske geograf David Pinder og Birger Steen Nielsen. Kapitlet afrundes med en diskussion af naboskab i den moderne by overfor vores intervention i Bechgaardsgade, hvor vi trækker på den tyske sociolog Georg Simmel og Richard Sennett.

I indeværende projektrapport er vores fokusfelt byen og naboskab og dermed også det levede liv i byen. Eftersom at byens borgere er fundament for byen - uden borgere, ingen by, og uden interaktionen mellem borgeren intet 'levende' liv i byen - vi finder det derfor relevant at anskue forståelsen af byen til at introducere diskussionen, vedrørende anvendeligheden af kunstinterventioner i planlægningen.

Som udtryk for samfundsmæssige diskurser er tidens planlægning af byen, som beskrevet i problemfeltet, netop fokuseret på, behovet for at skabe levende og tolerante byer i den internationale konkurrence storbyer imellem om at tiltrække ressourcer. Planlægningenstendensen er derfor fokuseret mod det levede liv og den gode by, hvor folk bevæger sig livligt rundt og interagerer tolerant og udveksler opfattelser af hinanden (Københavns Kommune, 2009:12) Tidligere tiders planlægning af byen, har ligeledes været fokuseret på de skiftende behov som byen

og samfundet efterspurgte. Under industrialiseringen hvor fokus, på grund af den stigende befolkning i byen, var at skabe flere og bedre forhold for arbejderne, over til den stigende vækst i samfundet i 1960'erne hvor hensynet til bilen og udrulning af infrastruktur blev et område, der fik ekstra opmærksomhed. Denne biltrafik, der nu søges tilbagerullet for at skabe rammerne om den gode by og det levede liv i gaderne uden støj og partikkelforurening.

Planlægningstendens søger at trække folk ud i gaderne, i rammer, der inviterer til ophold. Zygmunt Bauman udfolder vigtigheden af, at disse rum ikke er ensrettede og rene rum, der ikke yder nogen modstand. Han understreger vigtigheden af overraskelser, ambivalens eller konflikter som grundlaget for dannelsen af menneskelig ansvarlighed. Han mener, at ansvarligheden sandsynligvis ikke vil trives eller fæstes uden disse overraskelser, ambivalenser og konflikter. Ifølge Bauman er de ansvarlige mennesker dem, som prøver at mestre kunsten at handle under ambivalente og usikre vilkår, som opstår af forskelle og variationer (Bauman i Byliv og Havnefront, 2005:157ff). I forlængelse heraf taler Richard Sennett ligeledes om byen som et redskab til det upersonlige liv, 'støbeformen' hvor diversitet og kompleksitet af personer, interesser og smag bliver tilgængeligt som sociale oplevelser og erfaringer (Bauman i Byliv og Havnefront, 2005:157). Det upersonlige liv, oversat fra *impersonal*, repræsenterer her det fact, at byen via sin størrelse og tæthed yder en form for anonymitet, en anonymitet der bliver sat i spil, i og med, at byens tæthed skaber flere møder og interaktioner mellem mennesker og dermed bliver grundlag for sociale erfaringer. I forlængelse heraf taler Sennett om, at der er to ting, som med fordel er med til at definere byen, den ene relaterer sig ligeledes til sociale erfaringer – hvor han mener, at - "*a city is a place where people can learn to live with strangers.*" (Sennett 2004:109). Ifølge ham er livet med det fremmede og mangfoldige grundlaget for det moderne demokrati, som kræver at borgerne lærer at indgå i fremmedartede og ukendte oplevelser eller interesser. Samfundet, og dermed demokratiet, udvikler sig når borgernes erfaringer ikke kun beror på begrænsede oplevelser og udvekslinger, som ligner det de selv kommer fra, set i forhold til klasse, etnicitet eller måder at leve på. Byen er stedet, hvor det at lære at leve med fremmede kan ske direkte – kropsligt og fysisk (ibid).

Byens størrelse, tæthed og diversitet muliggør dette møde mellem det fremmede. Men det er ikke et møde, der vil ske af sig selv. En af udfordringerne ved byen er, hvordan man får disse forskelligheder til rent faktisk at interagere med hinanden. Sennett mener, at hvis dette møde etableres er rammerne skabt for en verdensby (ibid).

Den anden fordel i definitionen af byen relaterer til subjektiviteten. Oplevelsen af at leve i en mangfoldig by - med forskelligheder eller '*strangers*' - kan lære borgerne at leve med deres indre mangfoldighed. Oplevelsen af mangfoldighed er ikke bare en ekstern oplevelse af byen, men en

oplevelse, der reflekterer tilbage på borgernes opfattelse af dem selv (ibid). Det vil sige, at byens mangfoldighed kan være identitetsskabende og byens kompleksitet og mangfoldighed dermed kan være grundlag for tolerance mellem mennesker, og tolerancen som menneskelig egenskab til at opretholde mangfoldigheden.

Byen er derfor mere end bare en praktisk konstruktion, der skal udfylde samfundsmæssige behov. Den er altså hele tiden i bevægelse og under påvirkning af både kræfter, der indefra efterspørger kvaliteter, men også af udefrakommende påvirkninger og krav. Byen er deraf, som i Sennett og Baumans udlægning, både kompleks og mangfoldig, disse parametre, er når de danner grundlag for mødet mellem mennesker med til at skabe ansvarlige og tolerante mennesker gennem sociale erfaringer. Hvilket vil føre til en vekselvirkning hvor, tolerancen og ansvarligheden vil medvirke til at opretholde byen som mangfoldig. Mødet mellem mennesker i den mangfoldige by er altså grundlaget for dannelsen af det ansvarlige og dermed demokratiske menneske.

Byens borger er i denne udlægning centrale for byen; byens tæthed skaber flere møder og interaktioner mellem mennesker. En interaktionen, der kan være med til at definere byen - interaktioner eller møder når vi færdes eller opholder os i de rum som inviterer til ophold. Hvilket er en forudsætning i dannelsen af byen; gaderum, der inviterer til ophold hvor interaktion og møder understøttes. Rum hvor mangfoldighed og det som umiddelbart kan synes anderledes og fremmed, kan opleves uden at det opfattes som utrygt og farligt. Dette liv skabes, hvor funktioner blandes og modsætninger mødes således, at der opstår situationer eller konflikter, og man i det daglige liv bliver mødt af nye impulser og indtryk i gaderne. Det kendetegner en by, og uden dette ville byen ikke være by, men tavs provins uden gnidninger. Byen er således grundlag for at få nye impulser og interagere med andre mennesker.

5.2 Kunstinterventioner en generel diskussion

I anden del af vores problemformulering spørger vi om man med fordel kan drage nytte af relationel kunst i forbindelse med borgerinddragelse. I dette afsnit vil vi diskutere, hvorfor det er relevant at intervenere i gaderum. Uagtet at vores intervention ikke forløb som en uforbeholden succes. Og hvorfor relationel kunst er relevant at anvende som metodisk tilgang til gaden.

I forrige afsnit argumenterede vi for, via Bauman og Sennett, at borgere er centrale for byen og, at livet i byen opstår, hvor funktioner blandes og modsætninger mødes. Fordi dette er vitalt for dannelsen af det demokratiske menneske. En by hvor der er noget på spil og vi som borgere sættes i spil.

Den britiske geograf David Pinder udfolder i sin artikel fra 2005 'Arts of urban exploration', hvordan kunstinterventioner bliver brugt til at udforske byens rum.

Han ser interventioner som en kritisk udforskning af byens kulturelle geografier, hvilket involverer forskellige måder at mærke, føle og opleve - byens rum på. Men også som en metode til at afprøve byens rumlige 'ordentlighed', således at 'noget andet' kan fremkomme (Pinder 2005:396ff), således at bylivet bliver sat i spil.

5.3 Interventioner i byen

I vores situation, fik selve udstillingen ikke dette til at ske. Vi fik ikke dette 'noget andet' til at fremkomme – således at naboskabet blev sat i spil som vi havde tænkt os. Selvom om vores udgangspunkt var Katarina Sedas metode og der heri lå potentiale til kritisk at udforske byens rum, fordi det satte 'noget andet' i spil ved at bringe beboerne sammen i gaden og vende deres hverdagsfokus på hinanden og gaden på en ny måde. Dette var en mulighed som vi tilrettelagde for beboerne, men som Sennett udtrykker det, så skaber byen eller det urbane vilkår for, at kompleksiteten kan opleves, men det er en mulighed, der skal opsøges, ikke en uværlig konsekvens af byen. De specifikke forhold byen eller gaden tilbyder kan medføre, at folk udelukker kompleksiteten og behandler gaden som genstand for utryghed istedet for et byrum for selverkendelse (Sennett 2004:110).

Det var ikke vores indtryk, at beboerne udeblev fra udstillingen på grund af utryghed i forhold til det vi inviterede til, men Sennetts udlægning kan henføres til vores oplevelser indledende med den aggressive andelsformand, der ikke så initiativet i gaden som en mulighed for at lære sine naboer at kende og dermed det komplekse i at indgå i brydninger med andre. Men derimod betragtede os som

utryghedsskabende og forstyrrende i forhold til den orden, han gav udtryk for, at der skulle være i gaden.

Dette ikke ændrede ved at interventionen, som mulighed i sin metodiske tilgang, stadig har et potentiale i kraft at den stiller en række spørgsmål eller opridser bymæssige betragtninger, der kunne frembringe dette 'noget andet', som Pinder fremhæver. Dette 'noget andet' kunne være den opmærksomhed, som beboerne fik rettet mod dem selv, vedrørende deres egen rolle og opførsel i gaden og deraf måske få ændret mønstre, der kunne have indflydelse på naboskabet. Altså om det betyder noget, at folk 'tvinges' til at kigge ind ad hinandens vinduer? Udstillingen ville på den måde i forhold til subjektet, italesætte om det er tilladt at kigge ind til hinanden eller om det kun er i provinsen, eller om det forbindes med provinsielt at kigge ind til hinanden og derfor ikke er et storbyfænomen, der kan danne grundlag for naboskab. Eller helt grundlæggende, hvem beskueren er i byen? Og om det har en betydning i forhold til naboskab? Disse betragtninger vil vi ikke diskutere i nærværende projektrapport, men det er et interessant delelement i forhold til de bymæssige betragtninger om tilsynekomsten af 'noget andet'.

En anden betragtning ved interventionen er, at beboerne ved at blive placeret i gaden sammen som tilskuere til deres egen udstilling ville kunne få ændret deres opfattelse af hvad et gaderum kan anvendes til ved, at interventionen definerer en ny brug af rummet og sætter opfattelsen af rumlige inde og ude funktioner og oplevelsen af afstande i spil. Det kunne derfor åbne op for refleksioner og forestillinger om gaderummet som noget andet end parkering, at det kan opfattes som et sted for ophold og møder – som basis for social interaktion og dermed et øget naboskab. Ved at sætte gaden i spil, placere beboerne i gaden og definere anden brug vil muligheden for, at folk efterfølgende opfatter gadens barriereeffekt som mindsket, hvilket muliggør kommunikation mellem de modstående karréer. Pinder fremhæver udover at dette 'noget andet' kan fremkomme, at disse udforskende praksisser, hvor udviklingen sker i samarbejde med beboerne, sætter fokus på daglige problemer, uligheder og strukturelle forhold, der vedrører beboerne (Pinder 2005:388). Hans eksempel er taget med udgangspunkt i geografen Bill Bunges interventioner, der i sidst i 60'erne udforskede feltet i Detroit og Toronto. Vi er fuldt bevidste om, at de nordamerikanske forhold ikke er fuldt ud sammenlignelige med danske forhold present, men vi mener dog alligevel, at de beskriver interventionsfeltets kvaliteter. I et andet af Pinder eksempler på intervention i gaderummet i New York, understreger initiativtagerne, at det handler om at finde det som er fantastisk, livsbekræftende eller i det mindste spændende ved tilsyneladende mondæne steder, eller transformerer dem for, at de skal blive mere fantastisk, livsbekræftende og spændende. Pinder lægger vægt på, at mange aktiviteter opfordrer til en anderledes brug af gaderummet og søger at vende den rutineprægede rumlige praksis 'op og ned' (Pinder 2005:391). Som i forhold til vores case

og intervention i Bechgaardsgade havde potentialet til at kunne. Pinder hævder, at dette er relevant, fordi det er vedkommende, hvem som 'har ret til byen' og på hvilke måder 'byen skrives' (Pinder 2005:387). Han forklarer at 'the right to the city' er benævnt første gang af Henri Lefebvre i 1968. Hvormed Lefebvre mente, at 'the right to the city' er retten til at opholde sig og bebo byen, retten til urbant liv og møder og oplevelser mellem mennesker, retten til 'øjeblikke' og steder, til deltagelse og socialisering (Lefebvre i Pinder 2005:397). Italesættelsen af 'the right to the city' udsprang af ønsket om at omstøde de dominerende sociorumlige relationer (ibid.). Denne 'ret' der beskrives herover, kan ses som en demokratisk ret, hvilket vender tilbage til Bauman og Sennetts bybegreb hvor mødet i byen omvendt er demokratiskabende. Dette er med til at understrege vigtigheden af, at vi udfordrer og sætter gaden, kvarteret, byen i spil for hele tiden at udvikle byen og dens beboere. Som Pinder formulerer det, er det ikke uvæsentligt, kritisk at udforske kvaliteten af hvordan gader, pladser, parker og andre aspekter af det offentlige domæne bliver brugt, forestillet og levet (Pinder 2005:399). Han understreger som Bauman og Sennett, at det netop er vigtigt med denne kritiske udforskning i forhold til demokratiske værdier:

“... doing so is vital given the significance of these spaces for sustaining a vibrant and democratic urban culture, and for defending the rights to the city. So too is provoking debate about how they might be different, *better*.” (Pinder 2005:399).

5.4 Kunstens potentiale

Relationelle kunstinterventioner kan altså udfordre byen og dens processer. Men hvorfor det kunstneriske aspekt? Ville det ikke være nok at demonstrere i gaden eller lave en event som ikke involverede kunst for at øge opmærksomheden på naboskab og ud fra det blotlægge om der var nogen social kapital.

Vi har argumenteret for, at ved at få beboerne ud i gaden, så ville de mærke på egen krop, hvorledes rummet og interaktionerne mellem de andre deltagere ville medvirke til at 'noget andet' fremkom. Idehistorikeren Birger Steen Nielsen har i sin artikel '*Sansebevidsthed og gestisk viden. Om det æstetiske ud fra kritisk teori*', der omhandler ideen om sansebevidsthed og hvilken form for relation til verden sansebevidstheden er udtryk for, hvilket konkretiseres i form af begrebet gestisk viden (Nielsen, 2010:24).

Nielsen opererer med flere niveauer af menneskets sansebevidsthed, og det ene niveau eksisterer ikke uafhængigt af det andet. Qua vores intention om, at argumentere for den relationelle kunsts berettigelse i forhold til vores intervention, vil vi kort fokusere på Nielsens æstetiske definition i forhold til forhåbninger, samfundsanalysen og den instrumentelle fornuft og lade de andre niveauer ligge latent i analysen.

I Nielsens definition af æstetik, knytter der sig forhåbninger og forestillinger om umiddelbarhed og autencitet; et modbillede til kompetencer og evidens (Nielsen, 2010:24). Han bruger begrebet i forhold til læreprocesser, men det synes at være sammenligneligt med tidens planlægningsrationale, hvor byvækst, for at tiltrække ressourcer, synes at være begrundet af den evidens som økonomisk vækst udstikker. Nielsen mener, at det æstetiske åbner samfundsanalysen nedad (Negt i Nielsen *ibid.*), og dermed mod menneskers sanselige praktiske erfaringer og det utopiske, som rummer egensindighed, håb og modstand. Uden denne æstetiske dimension, vil sansen for den ureglementerede erfaring forsvinde (Adorno i Nielsen *ibid.*). I vores tilfælde med Bechgaardsgade, er det, dét som kunsten kan, den ville kunne skabe en debat folk imellem og give dem en 'ureglementeret erfaring' i dialogen mellem borgerne, fordi kunsten opfattes individuelt og dermed vil dialog og brydninger kunne skabes fordi talen om kunst hengiver sig til sanserne og ikke forstanden. Altså brydninger med andre mennesker som også for Sennet er vitale i dannelsen af det demokratiske menneske.

Nielsen henviser til dette ved, at kunsten er en form for erkendelsespraksis, der bryder med den instrumentelle fornufts ensidige prioritering af forstanden. Hvis man skal forsøge at forklare hvad den instrumentelle fornuft er for en størrelse, handler den om naturbeherskelsen, som implicerer et subjekt – objekt –forhold, hvor objektet underkastes subjektet. Eksempelvis har viden det formål at hjælpe menneskene til at gøre sig til herre over naturen. Særligt naturvidenskaberne har haft en instrumentel karakter, deres projekt var at frigøre mennesket fra naturens tvang. Hos lægevidenskaben, var målet at frigøre mennesket fra sygdom og med fysikken og dens anvendelser var målet at med teknologien at dække behovet for føde, husly, tøj etc. Efter at den "instrumentelle fornuft" har underlagt sig stadig flere områder af menneskets tilværelse og af samfundet, er den endt med at undertrykke mennesket, i stedet for det, der var dens oprindelige formål: at frigøre mennesket. Denne erkendelses- og praksisform er den dominerende i vores kultur. Den æstetiske erkendelsesmåde er potentielt modstykket til den instrumentelle fornuft, og subjektets ubetingede autonomi ophæves (Nielsen 2010:25).

Perspektiverne i denne filosofiske udredning er, at et objekt altid rummer flere dimensioner, som ikke kun kan indfanges begrebsligt. I vores tilfælde er det gaden og dens sociale kapacitet i form af

naboskab. Naturbeherskelsen vil kun kunne beherske sit objekt, ved at benytte sig af det ufornuftige rationale at ødelægge eller beskadige det som ikke passer ind i dens logik (Nielsen 2010:27).

Den æstetiske erkendelsesmåde som er modstykket til den instrumentelle fornuft, har som formål at åbne sig og anerkende alle dimensionerne af 'det ikke identiske'. Det som er fremmed for det erkendende subjekt, kan den æstetiske erkendelsesmåde 'hjælpe' til at udtrykke (Nielsen 2010:25ff).

Det kunstneriske arbejde er heraf ifølge Nielsen båret af en åben og interesseret holdning til verden, hvilket han kalder en *æstetisk holdning*. Det var denne holdning vi søgte at sætte i spil i

Bechgaardsgade – en åben og interesseret holdning til verden, hvor beboerne kom ud og deltog i gaden og så på kunsten, både som skabere og deltagere, og på den måde hjælpe dem til at anerkende ikke identiske dimensioner som de bymæssige betragtninger nævnt i forrige afsnit, og dermed se deres relation til gaden og byen. For som Nielsen beskriver, er denne *æstetiske holdning* ikke kun forbeholdt kunsten, den er ligeledes en mere alment skabende praksis hos mennesket, og det er en central dimension i den kritiske tænkning. Det æstetiske, kunsten og legen intimt forbundet, fordi legen skaber et overgangs- eller mulighedsrum og dermed er grundlaget for det skabende i kulturen, fordi den netop hengiver sig til sanserne. Legen er i denne sammenhæng ikke betinget kun til at være for børn, men skal mere ses som en fri bevægelsesform (Nielsen 2010:28ff).

Dette betyder dog ikke at kunsten kun er positiv, i forhold til at åbne op for de ureglementerede erfaringer og samfundsanalysen, og dermed uformidlet kan anvendes til at repræsentere kritiske og alternative forhåbninger. Kunsten vil som Nielsen påpejer, komme til at repræsentere ubegrundet ønsketænkning, et fromt håb, og vil på den måde være med til at underminere det æstetiske udtryk. Kunsten skulle i vores tilfælde være med til at åbne op for de bymæssige betragtninger ved at fjerne eller aflede fokus fra den instrumentelle fornuft og appellere til den æstetiske holdning og dermed sætte sanser og utopien i spil således at beboerne fik det ureglementerede afprøvet. Det at kigge ind til hinanden, at blive opmærksom på gaden på en differentieret måde ect.– få vendt deres 'opfattelse' (den instrumentelle fornuft) på hovedet, så at sige. Erkendelsen af naboskab og byen ville på den måde kunne være italesat gennem kunsten ved sansernes hjælp.

Hvilket leder til at vende blikket mod naboskab i den moderne storby som vi vil diskutere i næsten afsnit. Hvor vi vil holde vores observationer op i mod George Simmels og Richard Sennetts teorier om storbyens indvirkning på storbymennesket.

5.5 Naboskab i den moderne by

Indledningsvist til projektet diskuterede vi, hvad vi forventede af vores intervention og hvad det skulle hjælpe os med at undersøge i Bechgaardsgade. Vi fik nedfældet en bred vifte af betragtninger, og i vores første del af analysen fik vi qua vores intervention, sat fokus på de tendenser for naboskab, der rørte sig i gaden. Målet med vores intervention var at tilegne os nok viden til, at vi fik indsigt i beboernes naboskab. Det følgende afsnit vil gå bag facaden med den Georg Simmel og Richard Sennett, og diskutere naboskabet i storbyen, ud fra den definition af storbyen, der blev udlagt i begyndelsen af dette analyse kapitel. Vi vil herudfra søge definere de fornemmelser for naboskab vi mødte i Bechgaardsgade.

Simmel definere storbyen som kapitalismens centrum, fordi det er her, at mangfoldigheden og koncentrationen af den økonomiske udveksling er størst. I sin kraft af, at være en økonomiske smeltedigel, samles hobetal af mennesker med differentierede interesser og slår sig ned i byen. Han beskriver med udgangspunkt i tiden, at menneskerne i storbyen er afhængige af at være præcise ellers vil livet i byen bryde sammen. Dette skyldes, at storbyboernes relationer, anliggender og mangfoldighed griber ind i hinanden (Simmel 1903:195). Denne hverdagslivsbetragtning af Simmel, holdt op i mod vores observationer, giver et godt indtryk af Bechgaardsgade, som et sted med mange forskellige sammenvævet hverdagsliv – fra den studerende til familierne med hver deres rytme. Eksempelvis den studerende Tommy, der primært opholdt sig på KVL og kun sov i sin lejlighed på Bechgaardsgade, og så Helga, som gik hjemme på barsel. Deres hverdagsliv og interesser for nærområdet er fuldstændigt divergerende, Tommy følte sig heller ikke synderligt knyttet til området og ville bare gerne væk, hvorimod Helga gik ture i de omkringliggende parker og legepladser og var glad for sit naboskab i Bechgaardsgade. De forskellige livsformer, kunne være en del af forklaringen på det manglende naboskab i gaden.

Præcisionen, som bylivet påtvinger sine indbyggere, former, ifølge Simmel, også livets indhold. Hvilket fører til udelukkelsen af instinktive og suveræne personligheder, der selv ønsker at bestemme 'formen på livet' (Simmel 1903:196). Ifølge Sennett skal vi forstå effekten af den måde hvorpå mennesker organisere sig i storbyen, det moderne menneske i storbyen lever i en treenighed af: *Forpligt dig ikke, involver dig ikke og tænk kortsigtet* (Sennett 2004:115-118). En karakteristik, der passer meget godt på flere af vores interviewpersoner, blandt andet Tanja og Tomas, der ikke er involveret i nabolaget, og som ikke forstiller sig, at de vil blive boende i gaden til tid og evighed. Et andet aspekt er, at stort set alle vores interviewpersoner var flyttet ind i gaden inden for de sidste to år, hvilket vi tolker som, at til og fra flytningsfrekvensen i Bechgaardsgade er stor. Sennett mener, at

det manglende naboskab eller flytningsfrekvens er følgevirkningen af arbejdslivets udvikling. Fra tidligere tiders fordristiske topstyrede arbejdspladser, hvor de enkelte arbejdere løftede produktionen i fællesskab, og hvor man blev i samme stilling hele livet. Til nutidens fleksible hjemmekontorer hvor alt handler om den individuelle præstation, og hvor man er ansat på projektbasis. Har betydet, at byen har fulgt med i denne udvikling og har ændret sin form. Fra at være et socialt forum hvor folk boede i samme nabolag hele livet, til i dag, at rumme mennesker, der ikke involvere sig med andre mennesker, og som flytter fra sted til sted hvor der nu er et job (Sennett 2004:116). Dette kan også kan være med til, at forklare tendensen til det manglende naboskab i gaden.

I forbindelse med storbyens psykologiske betingelser gør Simmel sig en betragtning, som forklarer storbyboernes mentale holdning til hinanden. Ifølge Simmel bliver byboerne overstimuleret, både på det fysiologiske og på det økonomiske plan. De utallige berøringer af mennesker i storbyen og de mange valgmuligheder forplumrer deres sanseindtryk og gør dem immune over for hinanden, dette medfører at byboerne ofte ikke engang kender årelange naboer af udseende (Simmel 1903:198). Denne forplumring fører til, at storbymenneskerne er *blaserte* for at kunne udholde storbylivet (Simmel 1903:196). Samtidig mener han også, at storbyboeren i en åndeliggjort forstand er ”frie” og beskyttet mod antipatien i modsætning til de småligheder og fordomme som gør lillebyboeren, folk i provinsen, til ”bornerte” (Simmel 1903:200-201). Tilsvarende udtrykker Sennett, at storbyen kan defineres som et sted, hvor fremmede mødes, fordi i en offentlig sfære er ens viden om andre mangelfuld og dette medføre en anonymitet, som gør individerne frie og fremmede for hinanden (Internet richardsennett.com 2010). Samtidigt mener han, at byer er steder hvor mennesker lærer, at leve sammen med fremmede (Sennett 2004:109). Der dog grupperer sig der, og ifølge Sennett deraf er bange og frygter det fremmede, i det de ikke magter den uforudsigelighed den fremmede medføre. En gruppe, som vi også stiftede bekendtskab med i Bechgaardsgade, og som reagerede meget voldsomt, da Peter delte vores invitationer rundt i gaden. Dette kunne meget let tolkes som en frygt for det fremmede, for hvorfor ellers reagere sådan overfor et studieprojekt, med en imødekommende invitation, hvor det stod en frit om man ville deltage eller ej? Vi tænker, at denne frygt for det fremmede og beboernes blaserthed, måske kan være skyld i, at det var svært for os at mobilisere dem i Bechgaardsgade til vores udstilling, og måske havde eksperimentet fungeret bedre, hvis vi havde fundet en gade i provinsen, hvor folk er mere bornerte og interesseret i naboen.

Naboskabet i storbyen, har ifølge de Simmel og Sennett, fulgt den økonomiske udvikling og de

ændringer, der har været på arbejdsmarkedet. Dette har medført at naboskabet i dag, ikke er socialt forankret i et bestemt nabolag, da beboerne flytter alt afhængig af de jobmuligheder, der er og de muligheder, der nu byder sig. Dette er også en tilbøjelighed, vi erfarede i Bechgaardsgade, i kraft af den høje flyttefrekvens og de manglende relationer blandt naboerne i mellem og særligt hos personer uden børn. Disse nye former for naboskab har, ifølge Sennett betydet en ændring i den måde hvorpå man planlægger byer. Han erfarer en standardisering af byen, så der ikke længere er forskel på de enkelte byer, der er de samme multinationale firmaer, du kan altid spise på McDonald, handelsstrøgene er ens bygget op og boligområderne minder om hinanden (Sennett 2004:117). Vi er ikke længere kun borgere i København, men nærmere verdensborgere og byerne konkurrerer bestandigt om borgerne indbyrdes. Som nævnt tidligere er byer ikke statiske, og en af drivkræfterne i byen ligger i den konstante migration. Disse tendenser sætter byen under pres, for at kunne følge med i udbuddet af moderne lejligheder, oplevelser og frirum, hvilket fører os tilbage til kvarterløftet i Bechgaardsgade. Hvor vi kan konkludere, at de tendenser for naboskabet vi mødte i gaden kan karakteriseres ud fra Simmel og Sennetts terminologi. Beboerne er blaserte, flytter fra sted til sted afhængig af deres karriereforløb, dele af gaden er bange for forandringer, har forskellige hverdagsliv og er meget lidt socialt forankret. En karakteristik man skal have for øje, når man forsøger at intervenere i en gade og forsøger at mobilisere borgerne.

I dette kapitel har vi beskrevet hvorledes byen er udgangspunktet for mødet mellem mennesker og dermed udgangspunktet i dannelsen af det demokratiske menneske. Hvilket førte til en gennemgang af interventioners betydning for udviklingen af byen og hvorfor kunst kan anvendes til at vende 'op og ned' på erkendelsen af byen. Afslutningsvis har vi diskuteret hvilke parametre, der kunne ligge til grund for naboskabet i Bechgaardsgade.

I næste kapitel vil vi konkludere på den viden vi har tilegnet os i arbejdet med nærværende projektrapport og svare på vores problemformulering.

6 Konklusion

Med udgangspunkt i Katarina Sedas relationelle metode, har vi i dette projekt afprøvet hvorledes relationel kunstintervention har virket i Bechgaardsgade. Vores mål med interventionen var at tilegne os viden nok til, at vi fik indsigt i beboernes naboskab i gaden. Desuden har vi beskrevet teorier, der kredser om forståelsen af, hvorfor kunstinterventioner kan være med til at redefinere byen således, at den bevarer sin mangfoldighed med borgerne som det centrale for byen. Målet med vores intervention var, at tilegne os viden i forhold til at få indsigt i hvilken social kapital, der er i Bechgaardsgade.

Dette med udgangspunkt i vores problemformulering:

Kan kunstintervention medvirke til at forstærke sociale relationer i Bechgaardsgade og kan man med fordel drage nytte af den relationelle kunst i forbindelse med medborgerinddragelse?

Vores problemformulering har i udgangspunktet været søgende efter det uvisse og er udtryk for at interventionen i Bechgaardsgade er et eksperiment for at afprøve, om den relationelle kunsts virke kan være med til at involvere borgerne i en planlægningssammenhæng. Når vi har undersøgt den relationelle kunst som et værktøj til at bruge i planlægningen, er det fordi vi mener der ligger et stort potentiale i en mangefacetteret tilgang til planlægningen og at det desuden er vigtig at inddrage borgerne i planlægningsprocesser, der vedrører udviklingen af byen for at styrke det levede liv lokalt og for at udvikle byen i en fortsat demokratisk retning.

Igennem vores refleksive proces gjorde vi os nogen vigtige erfaringer, hvor vi ud fra må konkludere, at vores tilgang til feltet kunne være grebet anderledes an. Vi opererede, i mellem at være studerende og planlæggere og invitationen eller indbydelsen til interventionen havde ikke nogen 'professionel' afsender. Dette kunne være en af årsagerne til, at vi kom i konflikt med en andelsforening, der ikke så vores indbydelse som velkommen. Vi anså det derfor på det tidspunkt ikke for en anerkendelse af vores eksperiment, men som en interessant tilkendegivelse, der ikke direkte henviste til os. Efter at have indledt os i Pinders univers så vi det, at andelsformanden følte sig provokeret som en reaktion på vores italesættelse af, at noget kunne være anderledes. Sennett fik ligeledes åbnet op for, at det ikke er givent, at byen vil få mødet mellem mennesker til at ske, men at det er en mulighed der skal gribes. Byen skaber rammerne.

Vores tilgang med at uddele invitationer og få en annonce i den lokale avis, kan muligvis også have medvirkende til, at interessen for udstillingen ikke fik nok opmærksomhed. En erfaring, der kan bruges fremadrettet i forlængelse af Patsy Healys dogme om at indfange situationen er, at det kunne være en fordel at bruge digitale medier i kombination med de analoge vi anvendte, for på den måde at 'indfange' flere borgere. Opgaven ville på den måde have fået et andet fokus og omfang.

I forhold til, at vi fik negative tilkendegivelser indledende og, at der ikke var ubetinget opbakning til selve udstillingen må vi konkludere, at vores tilgang til gaden ikke var tilstrækkelig og er en problemstilling, der i professionel planlægningssammenhæng skal tages højde for således, at der ikke opstår konfliktsituationer i den indledende fase og, at den indledende kommunikation ikke bliver afgørende for deltagelsen. Man skal have for øje, når man forsøger at intervenere i en gade og forsøger at mobilisere borgerne, at tilgangen til feltet har betydning for, hvem man kan mobilisere.

Til trods for metodeskift på selve afholdelsesdagen, hvor vi skiftede til en mere opsøgende rolle fremfor den mere observerende som tiltænkt, lykkedes det os via observationer og interviews alligevel at påvise nogle tendenser i forhold til naboskabet. Vores udgangspunkt med kunstinterventionen i Bechgaardsgade var at forstærke sociale relationer i form af naboskab, og håbe at nå de mennesker, der ellers aldrig ville deltage i 'almindelige' borgerdeltagelsesprocesser. Vi kan ikke med sikkerhed konkludere på om vores intervention har medvirket til at forstærke naboskabet i gaden, men alle vi interviewede under udstillingen havde set invitationen og vi må derfor formode, at ved italesættelsen af naboskabet, at der er sat nogle tanker i gang hos beboerne om deres relation til naboer og genboer. Dem, som deltog mest aktivt i udstillingen var Dansk – Cubansk forening, der har fået forstærket deres relation til Bechgaardsgade igennem vores intervention. Det var synligt på selve udstillingsdagen, hvor foreningens ankerkvinder pludselig fik øjnene op for deres nærmiljø og deres egen rolle i gaden. De tog nogle fremtidige beslutninger om, ikke at være så lukkede udadtil, men at rulle gardinerne op, og oftere tage borde og stole ud i solen på den lille plads foran lokalerne. Deres relation og kommunikation til gaden var blevet forstærket, men i forhold til de nære personlige relationer til gadens beboere, er det mere uvist om de ligeledes er forstærket.

Naboskabet i Bechgaardsgade er derudover meget afhængigt af, hvor man er i livet, og særligt det faktum at have børn i byen styrker naboskabet. I kraft af sit økonomiske centrum samles der mange mennesker med forskellige interesser i København, og vi fandt ud af, at Bechgaardsgade, er et sted med mange forskellige sammenvævet hverdagsliv. Vi kan konkludere, at de tendenser for

naboskabet vi mødte i gaden kan karakteriseres ud fra Simmel og Sennetts termologi. Beboerne er blaserte, flytter fra sted til sted afhængig af deres karriereforløb, dele af gaden er bange for forandringer, har forskellige hverdagsliv og er meget lidt socialt forankret.

Interviewene under interventionen påviste ligeledes, at der er et eksisterende naboskab mellem børnefamilier og i særdeleshed dem, der har en fælles baggrund fra Virum. Men at der også tilkendegives fra andre beboere i gaden, at de havde kendskab til- og syntes at de havde søde naboer.

Naboskabet udspiller sig desuden forskelligt i de to sider af gaden, og er afhængigt af hvilket ejerforhold og gårdmiljø, der er i de pågældende karreer. Ud fra vores interventions omfang er det svært at sige noget generelt om dette, men det er blot en tendens vi indfanger ved interventionen.

Som det fremgår af vores kapitel om kunstinterventioner i planlægningen og det at intervenere og bringe mennesker sammen i en byens nødvendigt for at udvikle byen i demokratisk samspil med borgerne som centrale deltagere.

Richard Sennett og Zygmunt Bauman fremhæver vigtigheden af dette fordi, mødet mellem mennesker – mødet med det fremmede og mangfoldige i en by der byder til med overraskelser, ambivalens eller konflikter– som danner grundlaget for sociale erfaringer og dermed dannelsen af det ansvarlige og demokratiske menneske.

David Pinder følger op på dette ved at understrege vigtigheden af, at interventioner kritisk udforsker og udfordrer byen for at afprøve byens ordentlighed således, at 'noget andet' kan fremkomme, ligeledes med den pointe med det demokratiske som det centrale for byudviklingen.

Dette 'noget andet' henviser til, at borgernes erkendelse af byens rum vendes op og ned så den rutineprægede rumlige praksis bliver sat i spil og borgerne således debaterer og anskuer byens skjulte potentialer således, at den kan udvikles til noget andet mod det bedre.

Kunsten bliver her et vigtigt værktøj til at debatere byen fordi den sætter sanserne i spil og vækker det legende i mennesket. Birger Steen Nielsen fremhæver, at legen og det æstetiske er forbundet og kunsten og det æstetiske er forbindelsen mellem den instrumentelle fornuft og sanserne. Kunsten kan være med til at åbne op for de bymæssige betragtninger ved at fjerne eller aflede fokus fra den instrumentelle fornuft og appellere til den æstetiske holdning og dermed sætte sanserne og utopien i spil. Gennem sanserne kan erkendelsen af 'noget andet' fremkomme.

Vi kan derfor konkludere, at vores relationelle kunstintervention i Bechgaardsgade ikke fik den

ønskede virkning, hvor vi fik mobiliseret borgerne til at være deltagere i vinduesudstillingen. Vi kan ikke konkludere om interventionen har medvirket til at forstærke sociale relationer i Bechgaardsgade, men vi kan påvise tendenser i gaden, der fortæller at der udspiller sig et større naboskab mellem børnefamilierne og dem fra Virum, hvoraf flere af disse havde børn - end mellem andre grupper i gaden.

Afslutningsvis kan vi konkludere, at kunstinterventionerne kan være med til at belyse problemstillinger og åbne op for nye tilgange i forbindelse med medborgerinddragelse for at tilvejebringe 'noget andet'. Man kan som planlægger derfor med fordel kan drage nytte af den relationelle kunst i forbindelse med medborgerinddragelse. Man skal bare have for øje, hvilken kommunikationstrategi man vælger således, at det virker inkluderende fremfor ekskluderende.

7 Perspektivering

Planlægningstendensen anno 2011 forsøger, at mobilisere folk ud i gaderne. I skrivende stund danner de Københavnske gader ramme for *Distortion*, som er en festival, der fejrer gadelivet og club kulturen i København. I 1998 var festivalen undergrundsfestival, som blev holdt uofficielt rundt omkring i byen. Byens borgere har taget festivalen til sig, alene besøgstallet bekræfter, at eventen er en bragende succes. Sidste år gæstede omkring 40.000 festivalen, og på en dag i år har der været omkring 100.000 festglade mennesker. I de senere år har man fra Københavns kommune valgt at støtte op om eventen og ligeledes er Wonderful Copenhagen gået ind i projektet og bruger festivalen aktivt i deres brand af byen. Store byer som London, Barcelona og Berlin har ladet sig inspirere af den Københavnske festival og afholder nu lignende festivaler i deres byer i et forsøg på, at lokke menneskerne ud i gaden.

Det er en hårfin balancegang, at planlægge en by. Man skal på den ene side formå at tiltrække gode skatteborgere og samtidig sørge for, at byen ikke mister sin autencitet og mangfoldighed. Ifølge Sennett har gentrificerings processerne i London, New York, Berlin etc. (Sennett 2004:117) medført en standardisering af byen, i deres iver for at tiltrække den kreative klasse. Derfor er det et greb, at man fra bystyrets side, vælger at støtte op omkring gade events og festivaler som *Distortion* for at tilføre byen nyt liv og mangfoldighed.

Planlæggerens rolle har ændret sig, fra før kun at beskæftige sig med udformningen af byen, til i dag at operere i flere felter. Der er mange flere facetter i det at planlægge en by, og man skal som planlægger kunne udforme grønne områder, infrastruktur, boligområder, idrætsanlæg etc. Samtidig skal planlæggeren kunne kommunikere med byens borgere og rådgive politikere i deres

beslutninger af kommuneplaner og lokalplaner, og være opmærksomme på hvad det er for en by man planlægger og hvem man planlægger byen for.

Et andet sigte man skal have for øje som planlægger er, hvordan man mobilisere byens borgere, særligt i dansk kontekst, hvor det ved lov er vedtaget, at man i forbindelse med områdefornyelser skal afholde borgermøder for at give borgerne mulighed for at tilkendegive deres mening om projektet. Desværre er tilslutningsprocenten ofte meget lav ved disse borgermøder. Derfor skal vi som planlæggere tænke i andre og anderledes baner for at mobilisere byens borgere. Det er trods alt dem, der udgør byens fundament og dem vi planlægger byen til, hvorfor vi mener, at de er en vigtig stemme i byen. Det kunne derfor være en mulighed for de fremtidige planlæggere, at kigge eksempelvis de relationelle kunstnere over skuldrene og tage ved lære af deres metoder i forbindelse med medborgerinddragelse. Idet den relationelle kunst kan være en måde, hvorpå man kan tilføre medborgerinddragelsen den anderledes dimension, som også Nielsen og Pinder hævder er så vigtig for erkendelsen af byen.

Et er valget af metode, et andet er man skal være opmærksom på hvad det er for et område man intervenserer i. Område og metode går hånd i hånd og vores kunstintervention havde måske bedre kunne lykkedes, hvis vi havde valgt en anden gade end Bechgaardsgade eller en anden metode. Det havde måske krævet, at vi havde slået os ned i gade over en længere periode, for at lære de underlæggende strukturer bedre at kende for derefter at kunne mobilisere beboerne til vores event. I virkelighedens planlæggerverden afhænger sådanne beslutninger om kroner og øre, og man må som planlægger finde ud af, hvor man får mest valuta og flest tilfredse borgere og politikere for pengene. Så byplanlægning antager en større og større kompleksitet, der skal forene hverdagslivspraksisser med samfundsmæssige diskurser og skabe et byliv, der rummer en kontinuert positiv udvikling. Denne kompleksitet kræver en større dialog mellem parterne i planlægningen af byen. For at forstå og lære byen at kende, kræver det et forskelligartet perspektiv og kan ikke dækkes af en enkelt disciplin. Vi bliver i planlæggerfeltet nødt til at søge efter nye taktikker, praksisser og måder at tilgå byen på, for at udforske urbane de kulturer. For at vende tilbage til *Distortion* er det en måde, hvorpå byen bliver redefineret. Menneskene i København oplever, igennem eventene til festivalen, byen på en ny, anderledes og sjov måde. Strøget bliver lavet om til et kæmpe diskotek, der kører partyglade busser rundt i byens gader og Skydebanehaven er lavet om til en stor lounge med vinylplader og duftende kaffevogne. Så en vinduesudstilling i Bechgaardsgade er blot et lille forsøg på at udforske byens muligheder og sætte spørgsmålstejn ved måden hvorpå vi anvender med borgerinddragelse i praksis.

8 Litteraturliste

8.1 Bøger og artikler

- **Carlberg, N. & Christensen, S. 2005:** *Byliv og Havnefront*. Museum Tusculanums Forlag, København.
- **Gehl, Jan. 2010:** *Byer for mennesker*. Bogværket.
- **Healey, patsy. 2009:** *In Search of the "Strategic" in Spatial Strategy Making'. Planing Theory & Practice*. 10: 4, 439 – 457. 2009
- **Jalvig, Camilla 2006:** *Fra objekt til begivenhed – om beskueren som deltager i udstillingsrum*. i *Udstillinger mellem fokus og flimmer – en antologi om udstillingsmediet*. redigeret af **Elisabeth Bodin og Johanna Lassenius**, Multivers 2006
- **Kristiansen, Søren og Krogstrup, Hanne Katrine 1999:** *Deltagende observation. Introduktion til en forskningsmetodik*. Hans Reitzels Forlag 1999.
- **Lilliendahl larsen, Jan 2007:** *Politisk urbanitet, projekter, planer, protester og Supertanker på Krøyers Plads*. Ph.d. –afhandling, Institut for Miljø, Samfund og Rumlig forandring, MOSPUS, Roskilde Universitetscenter.
- **Maffesoli, Michel, 1996:** *The Time of the Tribes: Decline of individualism in Mass Society*. London: SAGE (31-63)
- **Nielsen, Birger Steen 2010:** *Sansebevidsthed og gestisk viden. Om det æstetiske ud fra kritisk teori*. Danske Pædagogisk tidsskrift nr. 2, 2010, ISSN 090493
- **Nielsen, Kurt Aagaard og Nielsen, Birger Steen. 2007:** *Demokrati og Naturbeskyttelse*. Frydenlund.
- **O'Reilly, Karen 2009:** *Key Concepts in Ethnography, Participant Observation*. SAGE Publications Ltd. London
- **Rohde, Jokum og Thomsen, Søren Ulrik. 2006:** *København con amore*. Vindrose og Ny Carlsberg Glyptotek 2006.
- **Seda, Katerina 2001:** *Katerina Seda *1977, Window Exhibition, 2001*. Tranzit and JRP Ringier 2007.
- **Sehested, Karina, 2003:** *Bypolitik - mellem hierarki og netværk*. Akademisk forlag 2003.
- **Sennet, R. 2005:** Kapitel 5: *Capitalism and the City: Globalization, Flexibility, and Indifference* i *Cities of Europe* edited by **Yuri Kazepov**, Blackwell Publishing Ltd, Oxford, UK 2005.

- **Simmel, Georg 1998** (Først udgivet 1903): *Hvordan er samfundet muligt. Storbyerne og det åndelige liv*. Gyldendal 1998
- **Wolin, Sheldon, 1996**: *Fugitive democracy i Seyla Benhabib (red.) Democracy and Difference*. Princeton: Princeton university Press (31-45)

8.2 Internet

- **Abildgaard, Pernille Garde**: *Fra Cykelkælder til kulturdynamo*, artikel orestad.dk set den 06.05.11 <http://www.orestad.dk/daDK/NyhederOgPresse/Nyhedsbreve/2008/nyhed.aspx?newsid=2df236af-0c6d-4828-aa3e-9317b3cd5d68>
- **Bøggild, Claus 2011**: *Altaner i høj kurs i København*, artikel på dr.dk set den d.06.05.11 <http://www.dr.dk/Regioner/Kbh/Nyheder/Andet/2005/06/27/162753.htm>
- **Wikipedia 2011**: *Sankt Kjelds Gade* set den 06.05.11 http://da.wikipedia.org/wiki/Sankt_Kjelds_Gade
- **Wikipedia 2011**: *Nicolas Bourriaud* set den 04.06.11 http://da.wikipedia.org/wiki/Relationel_Æstetik

8.3 Rapporter

- **Dansk Bygningsarv, 2009**: *Kend dit etagehus*. Dansk bygningsarv. 2009.
- **Københavns Kommune, 2009**: *Skt. Kjelds kvarter nord – et kvarter i bevægelse. Ansøgning om områdefornyelse*, Københavns Kommune 2009.